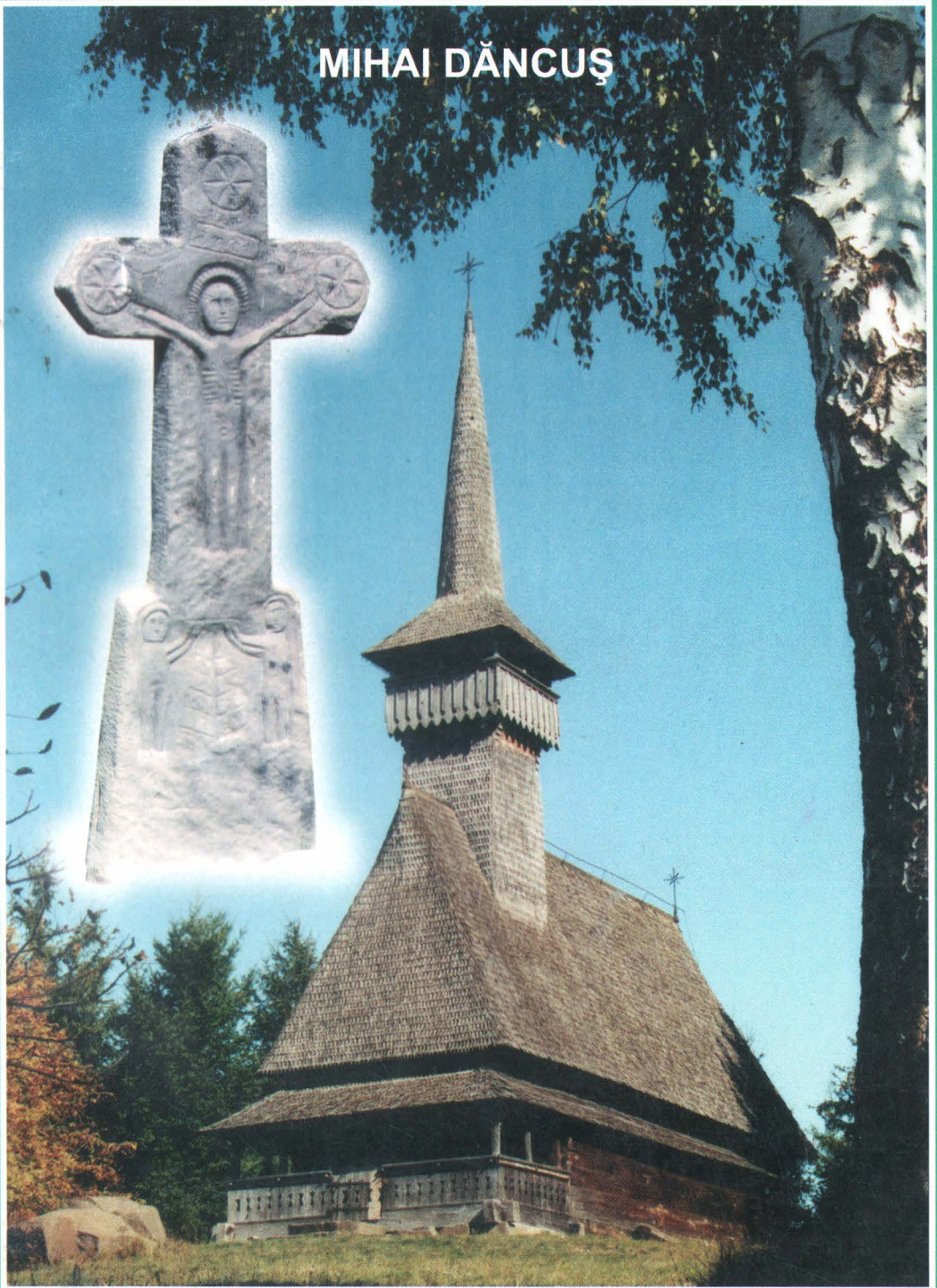

MIHAI DĂNCUȘ

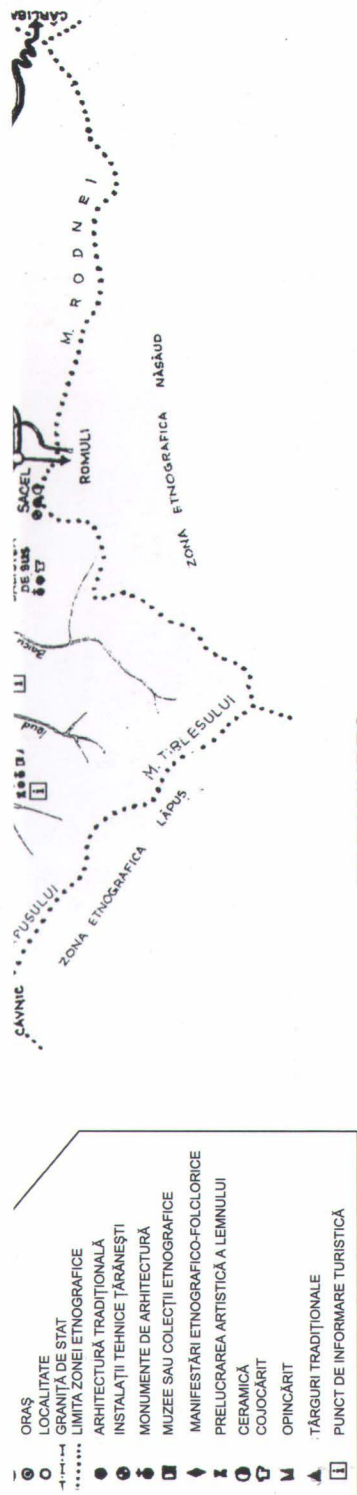
MUZEUL ETNOGRAFIC AL MARAMUREȘULUI
Sighetul Marmăției - România

<https://biblioteca-digitala.ro>

Legendă:

1. Casa Ilea din Călinești (sec. al XIX-lea);
2. Casa Marinca din Sârbi (1785);
3. Casa Iurca din Călinești (7301, 1792);
4. Casa Cupcea din Călinești (1710);
5. Casa Bud din Sârbi - Budești (sec. al XVI-lea);
6. Casa Andreica din Călinești (sec. al XIX-lea);
7. Casa Stan din Săpânța (sec. al XVII-lea);
8. Casa ucraineană (ruteană) din Poienile de Sub Munte (sec. al XVIII-lea);
9. Biserica din Oncești (sec. al XVI-lea);
10. Casa Petrovai din Bârsana (sec. al XIX-lea);
11. Casa Bârsan din Bârsana (sec. al XIX-lea);
12. Casa Botizan-Pop din Strâmtura (1700);
13. Casa Iuga din Săliștea de Sus (sec. al XVII-lea);
14. Uleiiniță cu șurub din Dragomirești (sec. al XIX-lea);
15. Casa Bărcan din Săliștea de Sus (sec. al XIX-lea);
16. Șura Balea din Ieud (sec. al XIX-lea);
17. Casa Dunca (I) din Ieud (1798);
18. Casa evreiască (rabin Drimer) din Bârsana (sec. al XIX-lea);
19. Casa Petrovan din Șieu (sec. al XVIII-lea);
20. Casa Dunca (II) din Ieud (sec. al XX-lea);
21. Casa Gorzo din Ieud (1828);
22. Șură din Rona de Sus (sec. al XVIII-lea);
23. Casa Țiplea din Ferești (sec. al XVIII-lea);
24. Casa Buftea din Cuhea (Bogdan Vodă, 1799);
25. Casa Tivadar din Călinești (1611);
26. Casa Berciu din Călinești (sec. al XVII-lea);
27. Casa Arba din Vadul Izei (sec. al XIX-lea);
28. Casa Bohotici din Mara-Crăcești (sec. al XVIII-lea);
29. Stația de pompe;
30. Atelier de restaurare;
31. Colibă pentru butinari - zona Borșa;
32. Hrănitor pentru cervide;
33. Colibă păcurărească - zona Borșa;
34. Motelul muzeului - recepția;
35. Șopron pentru servitul mesei;
36. Căsuțe pentru dormit;
37. Casa Hodor-Pop din Bârsana (sec. al XIX-lea) - Administrația;
38. Casa maghiară din Câmpulung la Tișa (sec. al XIX-lea);
39. Pavilionul de intrare și parcare muzeului.
Monumentul "Fus" care marchează "EUROPA Km. 0".

MARAMUREȘ

Dr. Mihai Dăncuș

Muzeul Etnografic al Maramureșului

Lucrare editată de Muzeul Maramureșului cu sprijinul Ministerului Culturii

Coperta și prezentarea grafică: Aska Grafika s.r.l.

Desene: Mihai Borodi, Eugen Mateș și Mihai Dăncuș

Fotografiile: Mihai Dăncuș, Valentin Rozsnyai și Marius Palincăș

Catalogul obiectelor și legenda ilustrațiilor: Ioana Dăncuș

Redactor: Ioana Dăncuș

Muzeul Etnografic al Maramureșului

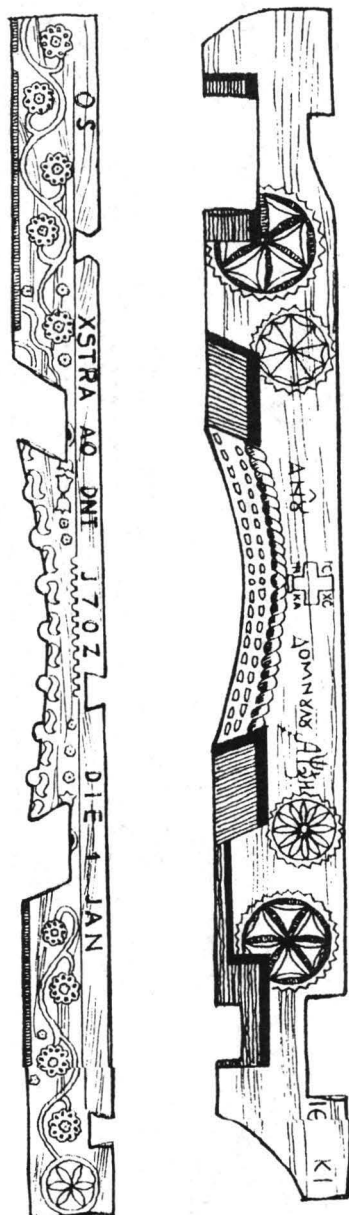
Valori ale culturii populare maramureșene

Dr. Mihai Dăncuș

Sighetul Marmăției, 2000

MUZEUL ETNOGRAFIC AL MARAMUREȘULUI

Zona Maramureșului, privită într-un context mai larg, național și european, este situată la confluența și interferența marilor culturi și civilizații europene, adică cele occidentale, apusene cu cele orientale, răsăritene cu suprapunerea celor două mari biserici creștine, ortodoxă, răsăriteană și catolică, apuseană. Acestea s-au întrepătruns dând naștere la un fenomen de sincretism cultural care a avut ca rezultată această arie culturală-Maramureșul - ce s-a păstrat până azi, aici în centrul Europei. Aici, unde la circa 20 km de Sighetul Marmației, orașul de reședință al Maramureșului istoric, o bornă plantată pe malul drept al Tisei (în Ucraina) marchează echidistanța între coastele arctice ale Norvegiei în nord, litoralul Cretei în sud, și coasta irlandeză în vest și crestele munților Urali în est.

* * *

Maramureșul, acest ținut sfânt al pământului românesc, se întinde în partea de nord a Carpaților Orientali care, prin lanțul munților Rodna - Carpații Vulcanici de nord și Munții Maramureșului, închid cea mai mare depresiune a acestora: Depresiunea Maramureșului.

Zonele deluroase, terasele râurilor, luncile și văile, dar și părțile montane până la o anumită altitudine au oferit dintotdeauna condiții prielnice întemeierii așezărilor umane.

Din perspectiva istoriei, „Țara Maramureșului” este o străveche vatră românească locuită din timpuri imemorabile. Săpăturile arheologice și descoperirile întâmplătoare au scos la lumină vestigii de cultură și civilizație încă din perioada neolitică.

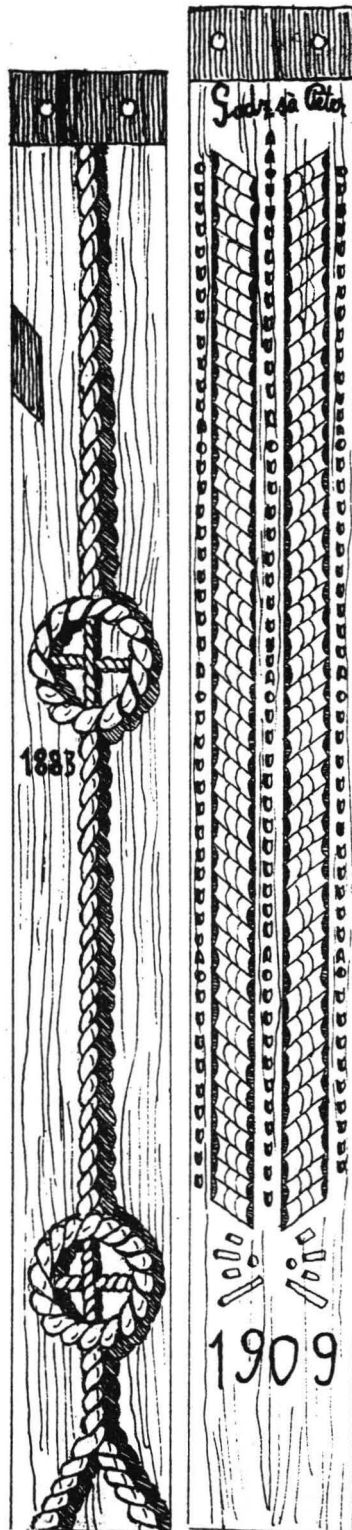
Epoca bronzului este reprezentată printr-o cultură bogată a cărei vestigii pot fi întâlnite în majoritatea localităților actuale ale Maramureșului, cu elemente de continuitate în epoca fierului, în zonă fiind atestată prezența dacilor și a celților.

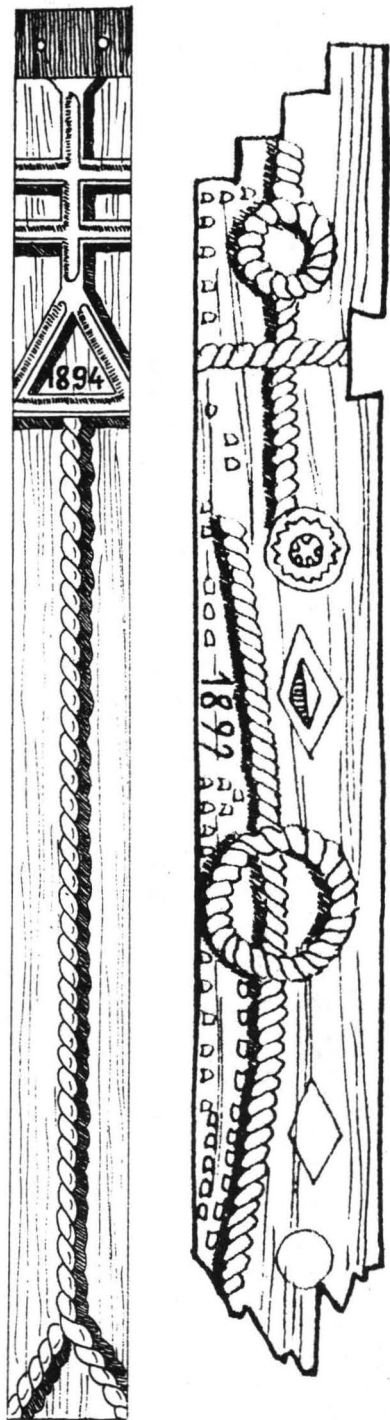
Continuitatea pe parcursul primelor veacuri ale mileniului este marcată de structurile sociale de obști, cu elemente specifice dacilor liberi și simbiozei daco-romane-celtice. În perioada medievală apar formațiunile cnezatelor de vale și voievodatul, care au făcut să funcționeze relațiile dintre oameni, neamuri și sate, opunând rezistență presiunilor din afară.

Începând din secolul al XIV-lea, vecinul de la apus, regalitatea maghiară, își face din ce în ce mai mult simțită prezența și în această zonă, infiltrând primele comunități de oaspeți pe Valea Tisei.

Modelul de organizare politică și militară al voievodatului și cnezatelor de vale a dus la afirmarea identității etnice a românilor maramureșeni, care în secolele al XIV-lea și al XV-lea, în luptele duse împotriva tătarilor și altor năvălitori, se dovedesc buni organizatori și oșteni, fiind recunoscuți și întăriți în proprietățile lor din moși-strămoși și de către regii maghiari care deja și-au întins jurisdicția și pe aceste meleaguri.

Rezistența românilor împotriva

penetrației maghiare culminează cu revolta voievodului Bogdan I care, împreună cu o bună parte din oștenii săi, pleacă în Moldova, proclamându-se Domn al acesteia.

Majoritatea covârșitoare a satelor din Maramureș sunt dintotdeauna românești, locuitorii acestora având statut de oameni liberi, la care s-a adăugat rangul de nemeși, adică de mici nobili.

Instituția de bază a societății maramureșene este neamul: neamul mare, care cuprinde pe toți cei înrudiți pe linie consanguină și poartă același nume de familie, și neamul mic, familia restrânsă.

În general, marile neamuri sunt înrudite între ele în cadrul aceleiași comunități prin căsătorii între partenerii de același rang social, iar în situația în care un neam nu-și găsește partener de rangul lui în cadrul comunității de origine, trece în altă comunitate. Acest fenomen a avut ca efect o structură unitară a zonei în toate planurile, inclusiv în cele ale culturii populare.

Anul 1391 este de referință pentru istoria culturii românești, de atunci datând primul text scris în limba română *Codicele de la leud*.

Tot în 1391, Mănăstirea din Peri; ctitorie a familiei voievodului Balc și a lui Drag Meșter, capătă rang de stavropighie, fiind pusă sub protecția Constantinopolului. În cadrul acestei mănăstiri a existat o bogată viață spirituală și culturală. De aici, prin manuscrise copiate, și mai târziu prin cărți, se va răspândi cultura românească pe o arie largă. Sub influența acestora, mai târziu, dieci și călugări, cărturari și

preoți vor scrie românește, mulți din ei vor nota, pe caiete care se păstrează, poezii și alte creații orale, dar și diversele credințe, mituri și fapte din viața comunităților sătești.

Toate acestea susțin concluzia profesorului Mihai Pop că în viața veche a Maramureșului putem regăsi „acea formă tripartită a funcțiilor unei societăți formate din conducători politici și oșteni, din cărturari și din producători de bunuri pe care G. Dumezil o socotește specifică vechilor culturi indoeuropene”.

Prima atestare a Maramureșului datează din anul 1199, iar în secolele următoare (XIII-XV) documentele consemnează majoritatea localităților și marile neamuri ale Maramureșului.

Municipiul Sighetul Marmăției, așezat la confluența râurilor Iza și Tisa, la frontiera de nord-vest a țării, este vechea capitală a Maramureșului istoric.

Numele orașului vine de la rădăcina „Zeget” aparținând fondului de substrat traco-dacic al limbii române și care înseamnă „cetate”. Așezare umană străveche, cu vestigii din epoci îndepărtate, orașul apare consemnat în documente la 1326. Dealul Cetății, Solovanul, cu o cetate în incinta căreia se află vestigii datând încă din perioada traco-dacilor, stă pavăză așezării.

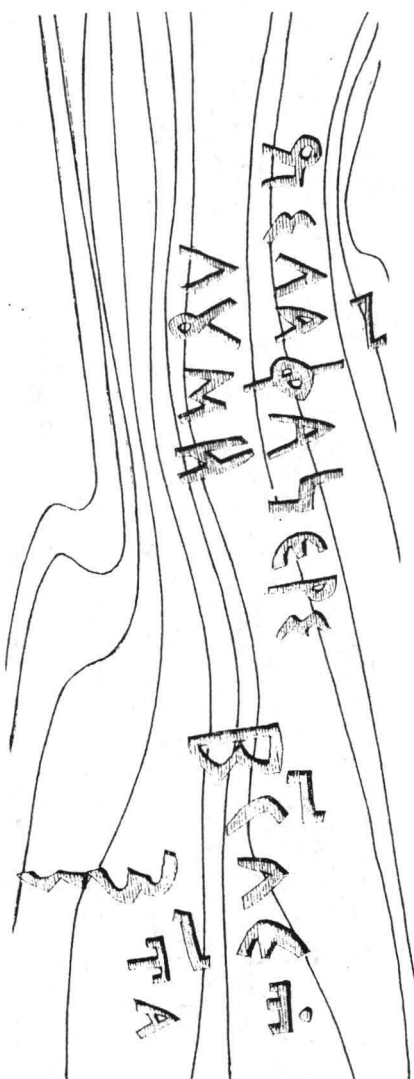
Orașul a luat amploare odată cu trecerea timpului, viața sa economică și culturală fiind specifică burgurilor transilvane. Spre Sighet au gravitat de secole oamenii Maramureșului de pe toate văile, așezarea dezvoltându-se în timp ca o mini-capitală.

În centrul orașului dăinuie și astăzi clădirea maiestuoasă a bisericii reformate pe care Acad. Szilaghi Istvan

Károlyi G. Ad. Domus Louaei Expensiv. Stephani Structa Est Anna 1752°.
 Ad. Maramurum Dei mei. Semper. Vranis. Marza. et Omalum Janctorum.

ANVAB AMHABH AVYH IINE IKA AE ZIVE COBHTBAB
 MBEHMKB
 IBAIQUIB

Domus Louaei Expensiv. Stephani Structa Est Anna 1752°.
 Ad. Maramurum Dei mei. Semper. Vranis. Marza. et Omalum Janctorum.

o datează în secolul al XI-lea susținând că inițial a fost o biserică de rit răsăritean, apoi a devenit catolică, iar din 1556 este reformată. În fața ei este clădirea masivă (în stil baroc cu câteva elemente gotice) a fostei prefecturi construită în anii 1691-1692. Clădirea are formă rectangulară ca o cetate. În anul 1659, Împăratul Leopold acordă dreptul de stemă orașului (capul de zimbru).

La 16 februarie 1700 Congregația Comitatului decide ca școala ce funcționa pe lângă biserica reformată să fie susținută din banii publici. O statistică din anul 1706 relevă la Sighet existența a 14 bresle de meșteșugari.

Orașul și zona trec prin mari greutăți din cauza prezenței în această perioadă a armatei imperiale aici. În anul 1717 și la Sighet își fac apariția tătarii care jefuiesc bogățiile orașului.

În anul 1730 un grup de călugări piariști pun bazele zidirii bisericii romano-catolice și a școlii piariste. Complexul de clădiri ce o flanchează adăpostește astăzi muzeul de istorie și muzeul de științe ale naturii. Remarcăm că la un recensământ din anul 1840 orașul Sighet avea 5908 locuitori care cuprindeau: iobagi, jeleri, subjeleri, slugi, țărani, boieri, meșteșugari, calfe, ucenici și nobili.

În anul 1802 începe construirea liceului reformat, care în 1836 devine „Academie de Drept”, liceul având și secții de teologie, filosofie și filologie.

În anul 1844 la Sighet se deschide prima grădiniță de copii din zonă.

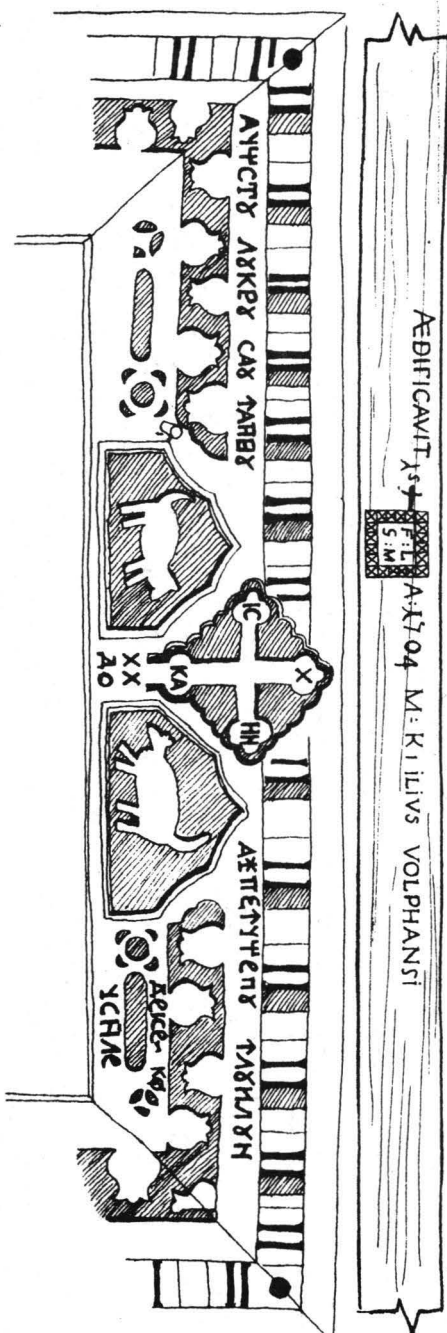
Instituții culturale prestigioase - ca Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș, întemeiată la 13 decembrie 1860, care reprezenta

și nucleul primului muzeu al zonei, și-au adus din plin contribuția la emanciparea culturală și națională a românilor din zonă, la păstrarea, conservarea și transmiterea elementelor de identitate cultural-națională locală.

Deci, privită retrospectiv, ideea de muzeu în această zonă se regăsește în scopurile pe care și le-a propus Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș. Dezideratul principal al Asociațiunii a fost culturalizarea marelui public, a oamenilor de la sate, propășirea lor în plan cultural și, implicit, trezirea conștiinței naționale.

Ca președinte al Asociațiunii a fost ales Iosif Man de Șieu, comitele suprem al Maramureșului, iar din comitet făceau parte personalități de marcă ale vieții politice și spirituale a Maramureșului. Dintre aceștia, în timp, s-a evidențiat Ioan Mihalyi de Apșa, personalitate științifică și culturală de excepție.

Înzestrat cu o temeinică pregătire științifică (studii de drept, istorie, arheologie, numismatică, arhivistică), dar și cu o bună cunoaștere a limbilor clasice (latina, greaca, slavona) precum și a celor moderne (franceza, germana, maghiara, ucraineana), acesta răzbate satele zonei făcând valoroase descoperiri arheologice (colecții din neolitic, epoca bronzului), semnalează ruinele bisericilor voievodale din perioada medievală de la Cuhea și Giulești, realizează o bogată colecție de numismatică (în special monede romane din secolele II-IV, descoperite în satele Maramureșului), colectează de la țărani așa-zisele diplome maramureșene (pergamente din secolele XIV-XV),

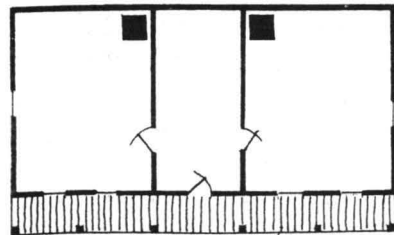
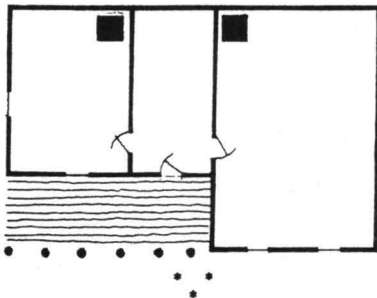
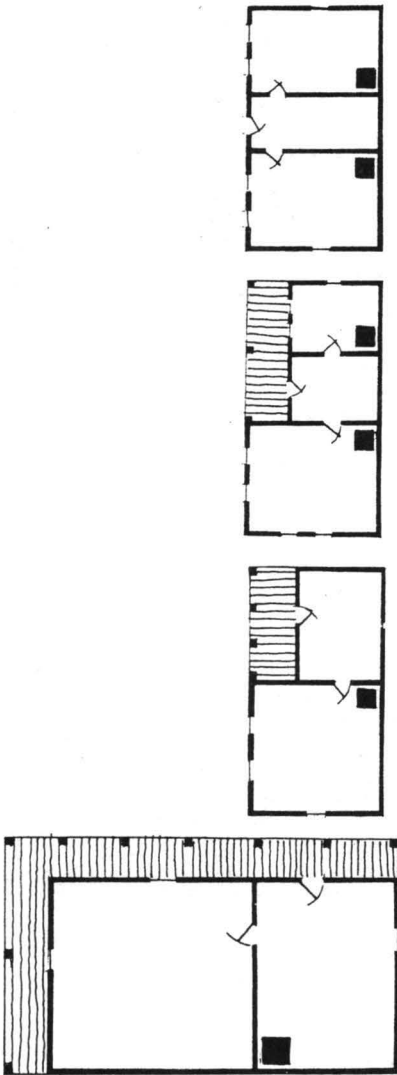

studează în arhivele fostului imperiu și realizează în casa proprie un muzeu de mare valoare (astăzi casa are statut de muzeu, aflându-se în centrul orașului, pe strada ce-i poartă numele).

Paralel cu activitatea lui Mihalyi la Sighet, în 1899, un grup de intelectuali maghiari și români, conduși de Dr. Szilagy Istvan și Varady Gábor din care făcea parte și Ioan Mihalyi, creează o Asociație ce avea să fondeze un muzeu de istorie și istorie naturală (din păcate, colecțiile acestuia s-au dispersat în timp).

După unirea Maramureșului cu patria mamă, începând cu anul 1921, din inițiativa profesorului Gheorghe Vornicu și datorită impulsului ASTREI, începe o amplă acțiune de organizare a unui muzeu etnografic al Maramureșului. Eforturile profesorului Vornicu au fost în cele din urmă, încununat de succes. În anul 1926, cu ocazia Congresului profesorilor de geografie din România, care s-a ținut la Sighet, în prezența savantului Simion Mehedinți, se inaugurează Muzeul Etnografic al Maramureșului în clădirea Palatului Culturii.

* * *

Iată în facsimil cuvintele savantului legate de acest eveniment:

1926 Septembrie 7

(Cu ocazia Congresului de geografie)

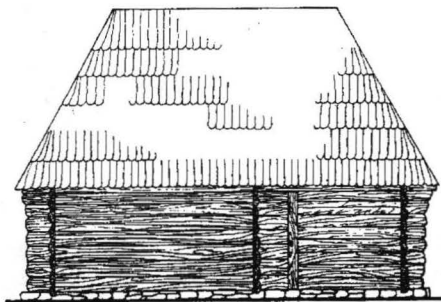
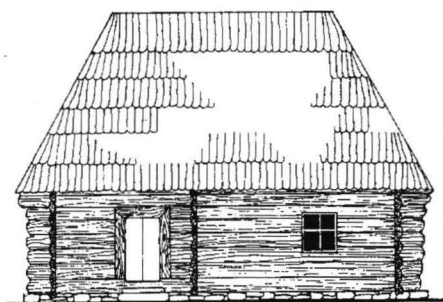
În inaugurarea Muzeului etnografic maramureșean a fost un moment unic în dezvoltarea Congresului profesorilor de geografie din România.

Și pentru oamenii de știință, și pentru dascăli, care se silesc să întemeieze o tradiție pedagogică în țara noastră cu experiența proprie a poporului nostru, crearea acestui muzeu este o operă de reală însemnătate. Trecem în clipa, când viața originală a neamului românesc este pe cale de risipire, un profesor cu pietate față de trecut a început a culege rămășițele cele mai caracteristice din acest ținut atât de arhaic.

Genealogia risipitoră de artă nu poate profita cum se cuvine spre începutul în Sigetel cu fundul sub stăruie aluvionară etnografică. Va veni însă timpul, când o generație aceluiași popor va urma respectuos față de trecut - va întinde a murmură, cum de s-a început atât de timpuriu această operă profund aceluiași la urmași va genera și obține recunoașterea nemuritoare, ceea ce au sprijinit pe adevăratul al studii și documentele etnografice de Maramureș, și va ști să fie nici o dată pe ce a va fi rămasă nepătată în sînt gra moment al vieții poporului nostru.

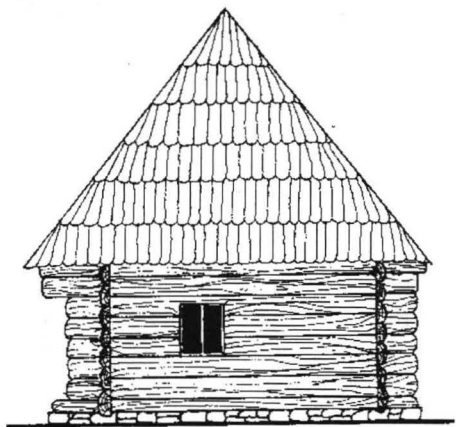
Întemeietorul Muzeului poate fi drept multumit la începutul său atât de lucrător. Profesorul Verșceanu a bine meritat de la țara:

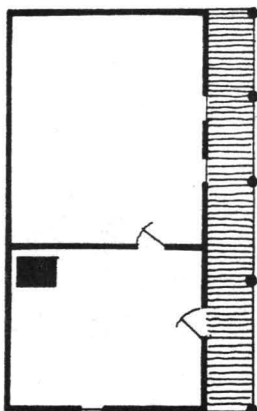
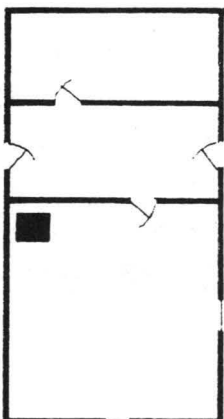
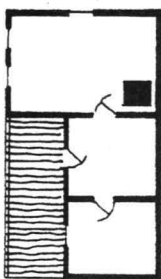
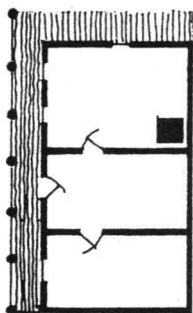
— M. M. M. M. M.

“Inaugurarea Muzeului etnografic maramureșean a fost un moment unic în dezvoltarea Congresului profesorilor de geografie din România.

Și pentru oamenii de știință, și pentru educatori, care se silesc să întemeieze o tradiție pedagogică în legătură cu experiența proprie a poporului nostru, crearea acestui muzeu este o operă de reală însemnătate. Tocmai în clipa, când viața originală a neamului românesc este pe cale de risipire, un profesor cu pietate față de trecut a început a culege rămășițele cele mai caracteristice din acest ținut atât de arhaic.

Generația risipitoare de azi nu poate prețui cum se cuvine opera începută în Sighetul cufundat sub atâtea aluviuni eterogene. Va veni însă timpul, când o generație creatoare - și prin urmare respectuoasă față de trecut - va întreba cu mirare: cum de s-a început atât de târziu această operă profund culturală?

Acei urmași vor pomeni cu adâncă recunoștință numele tuturor celor care au sprijinit pe culegătorul cel vrednic al documentelor etnografice din Maramureș și vor osândi fără nici o cruțare pe cei ce vor fi rămas nepăsători în acest greu moment al vieții poporului nostru.

Întemeietorul muzeului poate fi deplin mulțumit de începutul său atât de lăudabil.

Profesorul Vornicul e bine meritat de la Țară.”

- Simion Mehedinți -

Muzeul cuprinzând patru secții (păcurit-păstorit, obiceiuri casnice, industrie casnică, artă bisericească) își propune să fie „păstrător al tezaurului sufletesc al poporului român din Maramureș, informator și educator artistic al publicului vizitator”.

* * *

În anul 1940, după Dictatul de la Viena, Maramureșul a fost încorporat Ungariei hortiste, astfel că cea mai mare parte a colecțiilor s-a pierdut. După război, în anul 1954, se reînființează muzeul local, sarcina reorganizării fiindu-i încredințată lui Francisc Nistor. Acesta, cu pasiune și tenacitate, va străbate satele Maramureșului, punând bazele unei noi colecții care va constitui nucleul actualului muzeu.

Expunerea colecțiilor adunate cu sacrificii și mare efort va beneficia de talentul și priceperea arhitectului Peter Dezideriu care era deja muzeograf și colaborator apropiat al directorului Francisc Nistor.

În anul 1967 zbaterea pentru realizarea unui muzeu pe măsura valorilor Maramureșului continuă.

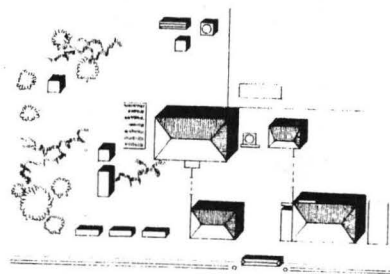
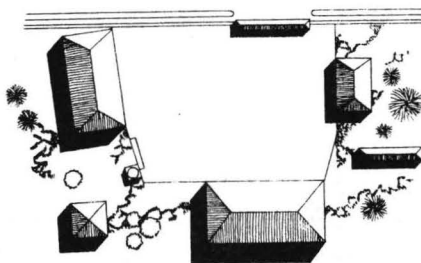
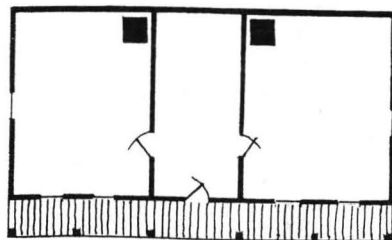
În anul 1968 Francisc Nistor propune organizarea muzeului etnografic cu expoziția de bază pavilionară în clădirea din Piața Libertății nr. 15 (actualul sediu al muzeului), iar în curte (care era comună cu biserica romano-catolică) propune organizarea unui mic muzeu în aer liber care să cuprindă câteva porți, trei case cu gospodării, o stână. În acest sens se elaborează și un proiect de către Institutul de proiectări din Baia Mare.

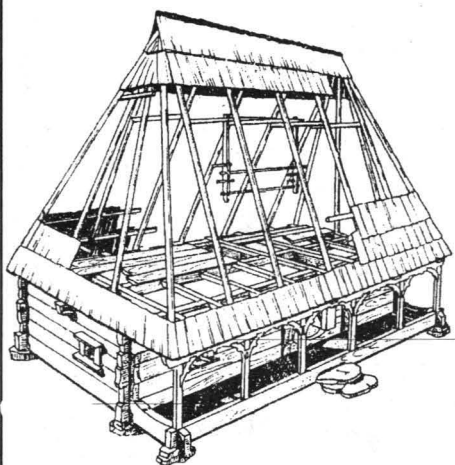
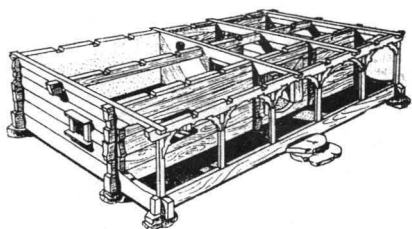
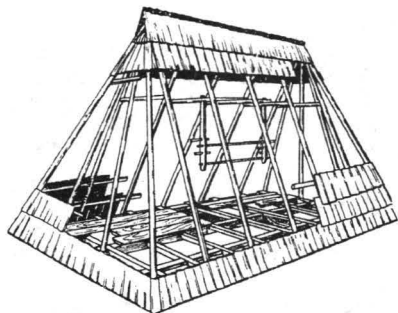
În anul 1969 muzeul primește spațiile din clădirea cinematografului în care se va organiza muzeul etnografic cu expoziția de bază. Proiectul este realizat de arhitectul Bobi Niculescu de la Întreprinderea Decorativa București pe baza unei tematici elaborate de Francisc Nistor și Mihai Dăncuș.

La organizarea expoziției un aport important și-au adus specialiștii Nicolae Ungureanu și George Anania de la Direcția muzeelor, Hedwiga Formagiu și Gheorghe Nistoroia de la Muzeul de Artă Populară al Republicii.

Muzeul reorganizat pe secții, la 26 decembrie 1971 se deschide cu expoziția etnografică actuală, realizată într-o concepție modernă, într-o clădire adecvată, situată în centrul orașului (strada Bogdan Vodă nr. 1).

Expoziția funcționează în săli

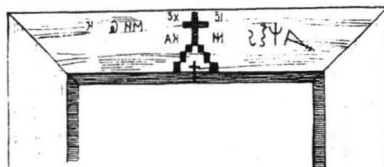
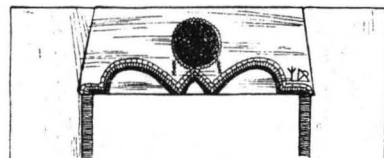
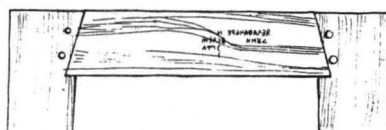
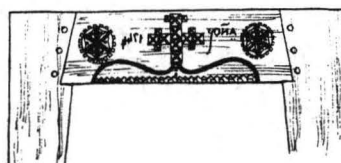
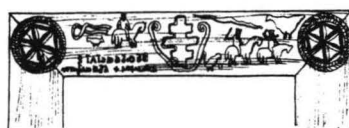
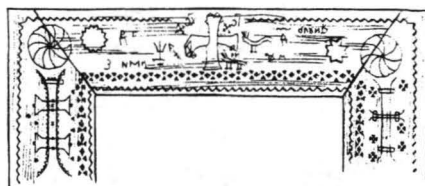
dispuse în circuit deschis și este structurată pe principalele categorii ale culturii populare. În primele săli sunt prezentate ocupațiile primare, culesul din natură, vânătoarea, pescuitul, „bărcuitul” (vânătoarea de albine) ilustrate prin obiecte folosite în practicarea acestora. Apoi ocupațiile principale, care sunt cele de tip agropastoral, la care se adaugă „butinăritul” (adică lucrul la pădure) și plutăritul, Maramureșul fiind bogat atât în păduri de foioase, cât și de conifere.

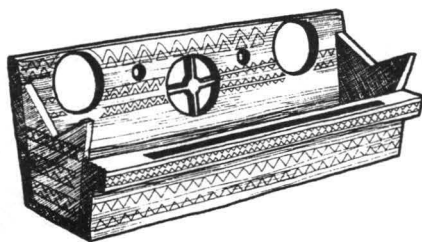
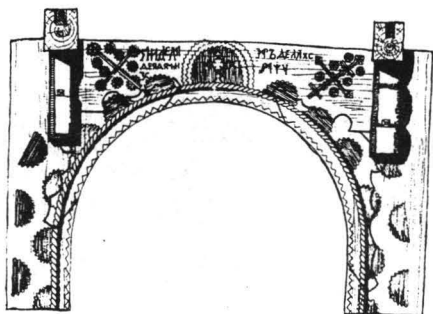
Inventare de unelte agricole: pluguri, grape de lemn, furci și greble, îmblăcie, vase mari pentru păstratul semințelor, confecționate din nuiile împletite și unse în interior cu argilă în amestec cu bălegar de cal, buduroaie din trunchiuri de lemn de salcie sau plop scobite în interior, o suită de pive cu pilug pentru zdrobitul semințelor (având forme artistice deosebite), alături de câteva componente ale unei prese de ulei cu șurub, ilustrează agricultura ca ocupație de bază a populației autohtone, atestată în zonă din epoca bronzului (seceri de bronz descoperite la Bogdan Vodă, Sighet, Crăciunești, etc.).

Păstoritul și creșterea animalelor în general sunt ocupații specifice, practicate din vremi îndepărtate. Expoziția prezintă inventarul unei stâne, în care marea majoritate a pieselor, confecționate din lemn, sunt marcate prin creștături și incizii cu semne care azi au trecut în sfera decorativului, frumosului: embleme solare, pomul vieții, dinte de lup, etc. Vase din lemn pentru mulsul oilor, pentru preparatul brânzeturilor, linguri și linguroaie de diferite forme și dimensiuni, „jintălău”

pentru bătutul laptelui, cofe și bărbinte, carâmbul pentru măsuratul laptelui sunt doar câteva piese care dau imaginea acestor străvechi ocupații. În expoziție, o sală cuprinde uneltele folosite de femei în industria casnică textilă: melița pentru cânepă și in, „hrebdinga” (cu dinți metalici) și „hrebănul” (cu dinți de lemn) pentru pieptănatul „fuiurului”. Furca de tors (sau „cujelca”) frumos ornamentată, fuse simple și cu zurgălăi, îndreptare și vârtelnițe pentru depănat „sculele” de „tort”, sucale și suveici, „brâgle” sau vătale, „teara” sau războiul de țesut, pranice și magle, iată doar câteva piese care se constituie într-un univers tehnic, pe care țărăncile l-au stăpânit perfect.

O sală specială cuprinde mobilierul țărănesc specific zonei: lăzi de zestre pentru mirese, dulăpioare pentru vase, lingurare, blidare, scaune și lavițe, leagănul de umăr și leagănul de picior, patul tradițional, scaune cu spătar și scaune pentru copii, colțare, cuiere și cuierașe sunt piese create de-a lungul secolelor, adaptate perfect la nevoile interiorului care intră într-o armonie perfectă cu textilele, icoanele și frizele de ulciorașe și blide ce-i înnobilează aspectul. Trebuie să remarcăm funcționalitatea acestor piese, armonia proporțiilor și decorul de o rară sensibilitate. Deoarece la data organizării expoziției de bază etnografice nu exista siguranța înființării unui muzeu în aer liber, s-a destinat un spațiu generos prezentării unor elemente de arhitectură populară recuperate de la casele vechi care s-au demolat și care sunt extrem de sugestive pentru spiritul creator al țăranului român în domeniul arhitecturii. Astfel, sunt expuse

ancadramente de uși și ferestre, stâlpi de prispă într-o mare varietate, meștergrinzi și prichice de vatră, uși de șură și stâlpi de fântână cu cumpână, fragmente de gard din nuiele împletite, zăvoare din lemn și desigur o mare varietate de stâlpi de la vechile porți maramureșene. O poartă și porțiță purtând o inscripție în chirilică, cu textul *ANI DE LA ADAM 7200 IARĂ DE LA CRISTOS 1790*, întregesc armonios această sală. Trebuie să menționăm realizarea artistică deosebită a acestor piese. Toate poartă însemne creștine și mărci stelare și solare, figuri zoomorfe (cocoșul, șarpele) dar și antropomorfe. Pe stâlpii de porți predomină motivul pomului vieții în forme specifice. Aceste semne/mărci au avut, în trecutul îndepărtat, semnificații magico-mitice care azi țin de sfera decorativului.

În două săli sunt expuse textile de interior: ștergare, fețe de masă, șterguri de rudă, fețe de pernă etc., dar și cergi și covoare. În majoritatea lor sunt țesute cu motive specifice, exclusiv geometrice, vopsite cu coloranți naturali sau de anilină.

Portul popular, bijuteriile și podoabele (zgărdane, „zgărzi scumpe” din coral, cununi de mireasă), costume de copii și adulți, dar și costume de mireasă întregesc acest univers uman de mare rafinament artistic. Într-o vitrină specială este prezentat și portul specific grupului etnic ucrainean, destul de numeros în zonă.

Ultima sală din cadrul expoziției de bază este rezervată ceramicii.

Este expusă ceramică autohtonă așa-zisa ceramică de Valea Izei, de factură neobizantină, smălțuită și zgrăfită.

Un loc aparte este destinat ceramicii de Săcel, care prin tehnicile folosite (arderea la roșu, lustruirea cu piatra), elemente decorative și forma vaselor este foarte asemănătoare cu ceramica dacică. Cuptorul în care se ard vasele este de factură romană.

Este expusă și ceramică de Vama, Baia Mare și Lăpuș, care a circulat în zonă, olarii venind la Sighetu Marmăției la marele „târg de țară” care de secole se organizează aici în prima zi de luni din fiecare lună.

În holul de la etaj, destinat expozițiilor speciale, se află o bogată expoziție de măști, care excelează prin celebrele măști folosite în drama liturgică Viflaimul (moși, draci, moartea, filosofi de la curtea lui Irod) dar și măștile folosite în jocul caprei, jocul ursului etc.

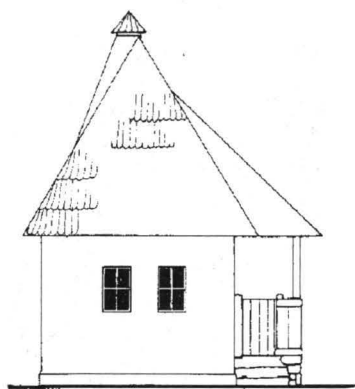
La parter sunt expuse icoane pe sticlă (centrul de la Nicula) și icoane pe lemn (din secolele XIV-XVIII), completate de sculpturi în lemn recuperate de la vechile troițe de hotar.

O sală este destinată expozițiilor temporare și manifestărilor cu publicul.

* * *

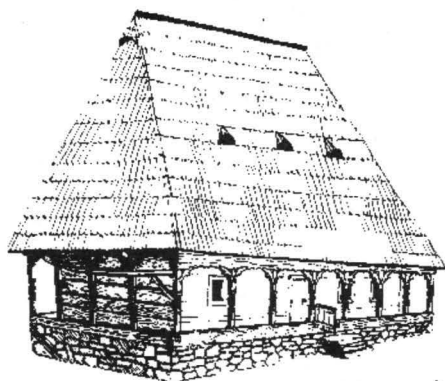
Iată că după eforturile profesorului Gheorghe Vornicu care realizează muzeul etnografic al Maramureșului în Palatul Culturii deschis la 7 septembrie 1926 ale cărui colecții s-au risipit în timpul războiului, directorul Francisc Nistor reînființează muzeul punând bazele acestei prestigioase instituții.

Autor al mai multor albume privind arta populară din Maramureș, Francisc Nistor este apreciat de istoricul și criticul de artă dr. Vasile Drăguț, "că prin acestea a reușit să alcătuiască o adevărată monografie în imagini a Maramureșului" - dar același prestigios savant, spune că "Francisc Nistor, nu este un simplu fotograf al Maramureșului, el este cel căruia i se datorează resuscitarea interesului pentru această parte de țară, redescoperirea arhitecturii vechi, a obiceiurilor și a multiplelor forme de artă populară, contribuția sa la constituirea colecțiilor și a organizării muzeului etnografic din Sighetul Marmației fiind esențială, după cum tot lui i se datorează și inițiativa pentru organizarea muzeului în aer liber de pe Dealul Dobăieș" (Vasile Drăguț, cuvânt înainte pentru o călătorie în imagini pentru țara Maramureșului în albumul Plaiuri Maramureșene de Francisc Nistor și Sergiu Nistor, București, Editura Sport-Turism, 1985.

* * *

După deschiderea expoziției pavilionare, Francisc Nistor împreună cu Mihai Dăncuș au început acțiunea de identificare și achiziționare a celor mai reprezentative monumente de arhitectură populară și instalații tehnice țărănești pentru Muzeul Satului Maramureșean, Mihai Dăncuș elaborând, în 1972, tematica de organizare a acestuia, iar arhitectul Lucacs Elisabeta realizează proiectul de amplasare și organizare a muzeului.

La 30 mai 1981, cu ocazia

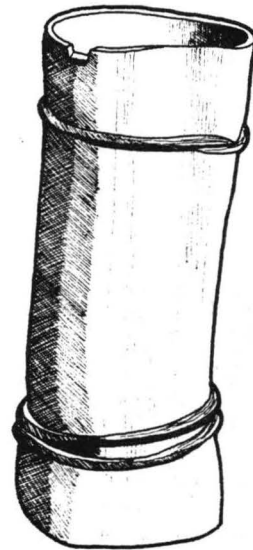
sărbătoririi Zilei Internaționale a Muzeelor, sub egida Consiliului Național Român ICOM, s-a inaugurat Muzeul Satului Maramureșean din Sighetul Marmației, în prezența a peste 70 de directori de muzee din țară, a zeci de muzeografi de specialitate și a unui numeros public. Prin structura tematică riguros elaborată, pe baza unei cercetări minuțioase a zonei, muzeul, așa cum arată astăzi, creează impresia unui sat cu specific zonal care a evoluat de la cel de tip „răsfirat” și „risipit” prin „roirea” nucleelor inițiale, la unul de tip „adunat”.

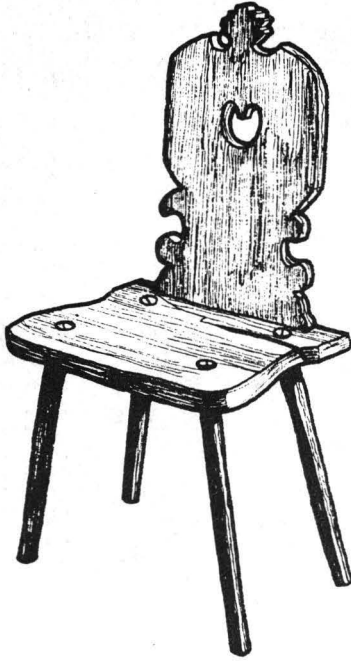
Ulițe drepte (principale) și întortocheate, poteci și „prilazuri” alcătuiesc structura intimă a așezării și converg spre un promontoriu pe care, ca în toate satele maramureșene, este așezată biserica.

De ce aici și ce a însemnat biserica pentru comunitățile tradiționale?

Bisericile au marcat locul unde se adunau oamenii la rugăciune dar și punctul de întâlnire al înțelepților satelor, pentru luarea unor decizii în vremuri de restriște.

Din turnul lor se supravegheau năvălirile dușmane și tot de aici se semnalau, prin dangăte de clopot specifice, incendiile devastatoare, puhoaiile și alte nenorociri ce se abăteau asupra satelor; în jurul bisericilor se îngropau morții după ierarhii statornicite prin rânduielile vechi; în biserici s-au păstrat cărțile sfinte, manuscrisele și icoanele de mare valoare spirituală și artistică, steaguri de luptă, cununi de miri și de eroi... Aici erau botezați pruncii și se oficiau căsătoriile și slujbele de înmormântare, aveau loc praznice și alte ritualuri specifice.

Biserica este cea mai veche construcție conservată în muzeu, fiind adusă din localitatea Oncești, datată din secolul al XVI-lea, a fost transferată la Oncești din satul Criciova de pe Valea Talaborului (Maramureșul din dreapta Tisei), fiind donată de cricioveni credincioșilor din Oncești cu care erau neamuri.

Biserica a fost repictată în anul 1802. În biserică s-au păstrat icoanele „Sfântul Nicolae” și „Apostolul Petru”, pictate în anul 1639.

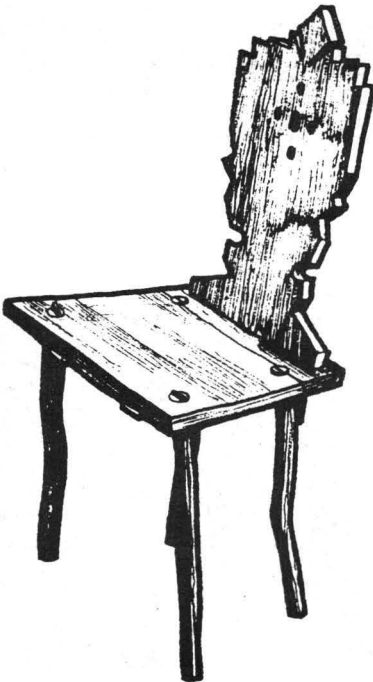
Ușile împărătești sunt pictate, iar într-un medalion o inscripție consemnează anul 1621.

În cadrul satului-muzeu, casele și gospodăriile au fost grupate pe principalele subzone ale Maramureșului istoric (Cosău - Mara și Iza Inferioară până la Strâmtura, Iza Mijlocie, Vișeu-Borșa, subzona Tisei și a bazinului Ruscova).

Prezența minoritarilor etnici în zonă, dispersați în diverse așezări pe Valea Tisei, dar și grupați în așezările de pe Valea Ruscovei, indiferent că au fost evrei, germani, ucrainieni, maghiari sau alții, prin schimbul de valori materiale și spirituale au influențat cultura și civilizația populației majoritare române, dând și aceasta la rândul ei în reciprocitate.

De aceea, încă prin tematica elaborată de noi în anul 1972, au fost cuprinși în prezentarea lor în muzeu.

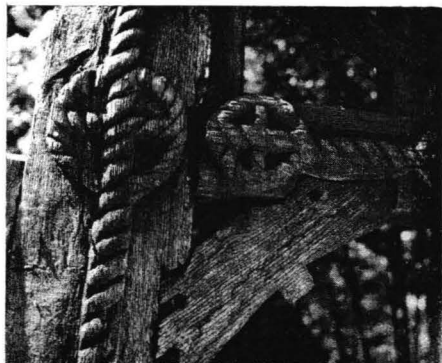
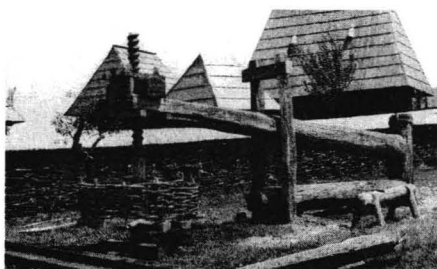
Modelul teoretic al satului maramureșean tradițional elaborat de noi și care a stat la baza întocmirii proiectului muzeului se înscrie în specificul zonal atât de caracteristic.

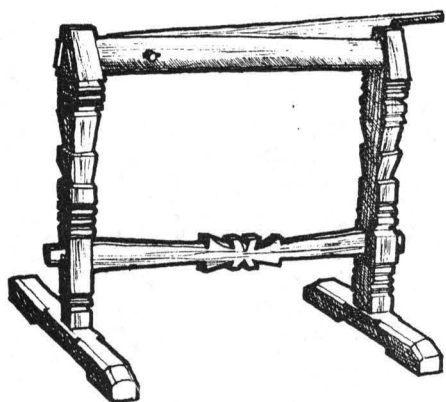

În ansamblul său, muzeul se constituie ca o rezervație de monumente de arhitectură țărănească, selecționate după criterii științifice având ca bază tipologia construcțiilor, evoluția acestora în plan arhitectural și ca sistem constructiv, totul în diacronie (pornind de la cele mai vechi construcții găsite în teren) și în sincronie (așa cum s-au statornicit în cadrul așezărilor și s-au păstrat în majoritatea lor funcțional până în zilele noastre). În privința sistemului constructiv trebuie să subliniem tehnicile tradiționale, casele și clădirile anexe fiind construite aproape exclusiv din lemn, predominând stejarul / gorunul și bradul / molidul, cu fundații din piatră de carieră sau bolovani de râu.

Planul caselor este simplu: la cele mai vechi, două și trei încăperi (tinda și „casa”, respectiv tinda, cămara și „casa”), evoluând la finele secolului al XVIII-lea spre mai multe încăperi judicios compartimentate. Pereții construcțiilor sunt confecționați din bârne late și groase, cele de stejar fiind cioplite cu securea din inima lemnului și finisate cu barda, iar cele rotunde din brad sau molid, încheiate în „cheutoare românească” și/sau, mai târziu (secolul al XIX-lea), „nemțească”, în sistemul „blockbau”. Cununile încheiate deasupra pereților sprijină „cornii” acoperișului, întotdeauna în patru ape, realizat din astereală pe care este bătută dranița sau, în unele cazuri, este montată învelitoarea din paie.

Dacă la casele foarte vechi (din secolele al XVI-lea și al XVII-lea), prispa cu stâlpi lipsește, în secolul al XVIII-lea se generalizează în zonă, fiind cunoscută sub denumirea de „șatră”. Aceasta este

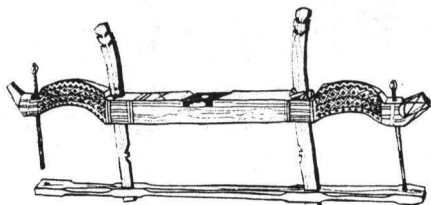
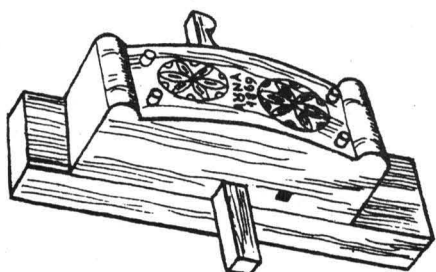

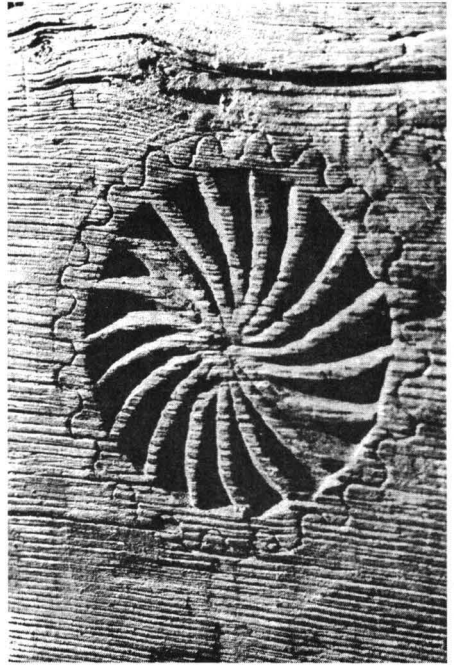
formată dintr-o succesiune de stâlpi ciopliți și ornamentați legați în partea superioară cu „chituși” (contrafișe) care alcătuiesc frumoase arcade, specifice zonei. La început, prispa era dispusă doar pe fațada casei. În secolul al XVIII-lea ea apare și lateral-dreapta, ca ulterior să se extindă pe toate cele trei laturi ale construcției.

Casele restaurate în muzeu au fost selectate din câteva sute, după criteriile enunțate, dar am avut în vedere și specificul subzonal și tehnicile de lucru, materialul și esența lemnoasă și nu în ultimul rând valoarea estetică.

În general casele, ca și porțile de altfel, poartă o marcă socială relevând statutul de oameni liberi sau nobili și / sau aserviți al proprietarilor. De altfel aceasta reiese din decorul care le însoțește și mai ales inscripțiile scrise în limba română cu litere cirilice sau în limba latină. Apar aici nume de meșteri, de proprietari, de demnitari locali, cu diferite ranguri sociale, preoți și juzi etc. Iată câteva asemenea inscripții care sunt și dovada unui înalt grad de cultură al oamenilor locului: Casa Botizan din Strâmtura are pe ancadrament inscripția descifrată parțial: „ANUL DOMNULUI 1700 ... POP”. Inscripția este completată cu embleme solare, stelare, simboluri creștine și păsări stilizate; Casa familiei Codrea din Berbești: AEDIFICAVIT (F.L.S.M.) A: 1704 M: FILIUS VOLPHANSI. (Ridicată ... anul 1704 ... fiul lui Lupu); Casa familiei Cupcea din Călinești poartă data în cifre arabe: 1710; la fel ancadramentul unei case din Oncești consemnează data 1744; Casa Bizău din Cuhea (Bogdan Vodă) pe meștergrindă poartă inscripția în latină:

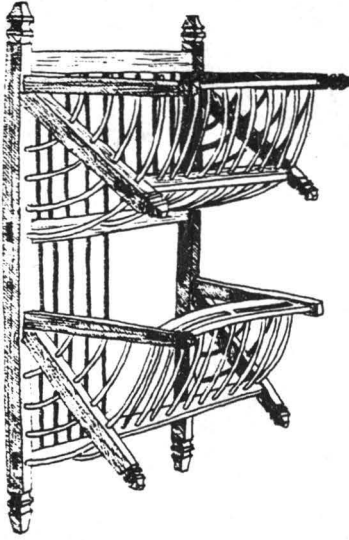

„... DOMUS ET EXPENSIS KOZMA CU FILU EVS STEPHANI STRUCTA EST ANNO 1752 AD MAIOREM DEI TRINI ET UNIS ... MEI SEMPERA VIRGINIS MARIA ET OMNIUS SANCTORUM FIONOREM” (Această casă construită și înfrumusețată de Cosma și fiul său Ștefan în anul 1752 spre cinstirea lui Dumnezeu și a Sfintei Treimi și spre adorarea Sfintei Fecioare Maria și în cinstirea tuturor sfinților); Casa familiei Marinca din Sârbi, pe pragul de sus al ancadramentului ușii de intrare are sculptată inscripția: „ACEST LUCRU SAU (lipsește cuvântul făcut) ÎN ANUL 1785 ÎNCEPUTU ÎN LUNA LUI DEKEI 29 DE ZILE”; Casa Iurca din Călinești are inscripția: „DE LA FACEREA LUMII VALEAT 7301”; meștergrinda casei Dunca din leud consemnează cu litere cirilice mari sculptate: „ANUL DOMNULUI 1798 IUNIE ÎN 21 DE ZILE SFÂNTUL MUCENIC IULIANU”.

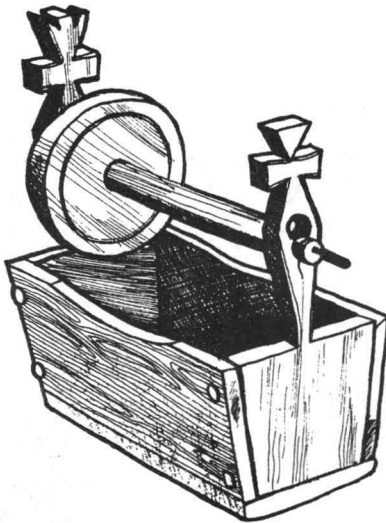
Pe o meștergrindă, recuperată de la o casă din leud, se consemnează cu litere cirilice: „CU AJUTORUL LUI DUMNEZEU SAU LUCRAT ACEASTĂ CASĂ A CLEJII DIN ÎNDEMNUL DOMNULUI PAVEL SAPÂNȚAN JUDELE IERAȘULUI DE SUS PRIN OSTENEALA LUI CHINDRIȘ MIHAI FIIND PAROHUSII SATULUI IOAN ȘI MIHAIL IARA MAISTRU KINDRIȘ DAN CU PLES IONAS ÎN ANUL DOMNULUI 1810” inscripția consemnează sistemul de împărțire administrativă - “pe ierașe”, numește demnitarii locali: judele, preoții (frații Mihalyi dintre care Ionaș, bunicul viitorului academician Ioan Mihalyi de Apșa și al mitropolitului unit al Ardealului, academician Victor Mihalyi de Apșa), nume de ctitori și de meșteri, toți membri ai vechilor familii din secolul al XIV-lea,

cu descendenți până în zilele noastre. Majoritatea acestor case care astăzi sunt declarate monumente istorice și s-au restaurat în Muzeul Etnografic din Sighetul Marmăției. Mai amintim aici Casa Pop „Tomanu” din Berbești, astăzi transferată și restaurată în Muzeul Satului din București. Ea poartă pe meștergrindă următoarea inscripție cu litere cirilice: „DIN ÎNDEMNUL TATĂLUI ȘI CU AJUTORUL FIULUI ȘI SĂVÂRȘIREA SFÂNTULUI DUH, MEȘTER PASCU DE PE SALASTE SE ROAGĂ CA SĂ-L POMENIȚI ÎN SFINTELE RUGĂCIUNI. ACEASTĂ CASĂ AU FĂCUT POP GHEORGHE ÎN ANUL DOMNULUI 1775 A DOUA JOI DUPĂ SFINTELE FLORII”. Iată că maramureșenii au simțit nevoia să-și înobileze casele și cu asemenea consemnări care atestă vechimea construcțiilor și le conferă valori în plus.

Monumente de asemenea valoare, pentru a fi salvate de la dispariție, au fost transferate și restaurate în marile muzee ale țării. (Muzeul satului Napoca, Muzeul etnografic al Transilvaniei din Cluj Napoca, Muzeul ASTRA din Sibiu, Muzeul pomiculturii și viticulturii din Golești - Argeș, Muzeul satului din București)

INTERIORUL

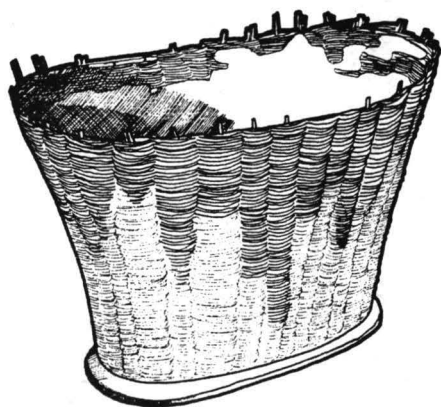
Arhitectura interiorului este adaptată nevoilor casnice și, desigur, estetice. Investigațiile de teren și de arhivă au scos la iveală interiorul din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, care prezintă o mare importanță pentru stadiul cercetării actuale. Camera de locuit, care în limbajul local se numește „casă”, cuprinde universul domestic ce corespunde, așadar, gustului estetic și pragmatic al femeii. Amprenta femeii este prezentă

peste tot, atât în ceea ce privește aranjamentul, compartimentarea și marcarea unor locuri și obiecte folosite în viața de zi cu zi, cât și în practica diverselor ritualuri. Elementul care determină organizarea interiorului, atât în plan material cât și în cel ritual, este „meștergrinda”. Aceasta străbate în lungime toate încăperile construcției și leagă pereții transversali, iar prin grinzișoarele care se succed deasupra și la intervale egale leagă și pereții laterali și, desigur, susține întreaga structură a acoperișului.

Meștergrinda împarte, totodată, spațiul casei în două: în dreapta, spațiul „faptelor de viață” (unde sunt situate vatra cu cuptorul și cu patul); în condiții normale aici se consumă nunta și se concepe noua viață, se naște și se moare, iar în stânga, spațiul „faptelor de ritual”, unde se succed ceremoniile „botejului” și nunții; tot aici este așezat mortul (cu sicriul pe masă) și se practică priveghiul și prohodul.

Spațiul faptelor de ritual este decorat pe pereți cu frize formate din icoane sfinte alternând cu blide din ceramică frumos împodobite cu ștergare. În colț se află masa care de-a lungul celor doi pereți este încadrată de lavițe și/sau lădoaie așezate în unghi drept. Deasupra patului, pe perete, este prinsă „ruda” (culmea) pe care se depozitează cergi, covoare, lepedeie, ștergare, fețe de masă etc., dispuse în straturi, împlinind cele trei funcții: estetică (de înfrumusețare a interiorului), de depozitare și de etalare a zestrei fetei din casă, într-un sincretism perfect. După ușă este situat dulăpiorul cu vesela, iar pe peretele opus se găsesc lingurarul,

blidarul etc. După icoane și deasupra meștergrinzii sunt ascunse în cutii acte, briciul de ras, crucea de Bobotează, busuioc, buricul uscat al copilului, în vederea ritualului dezlegării în cadrul probei de inițiere. În capul patului, pe laiță, se așează lada de zestre.

Armonia interiorului este accentuată și de cromatica textilelor și obiectelor ce-l împodobesc.

ANEXE GOSPODĂREȘTI

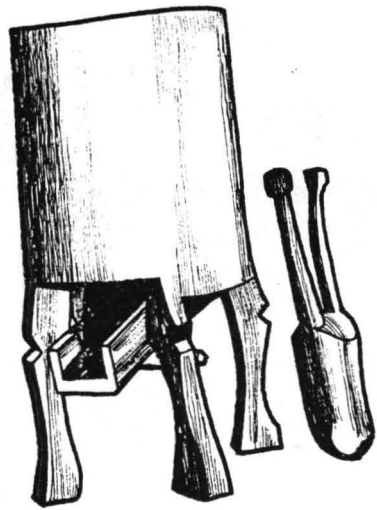
Gospodăria tradițională era concepută după rânduiele bine statornicite care vizau în primul rând funcționalul. În partea opusă casei, care era așezată cu fața spre răsărit sau miazăzi, se aflau grajdul și șura, cotețele porcilor (toate în ocolul vitelor); lateral se găsea colejna pentru adăpostirea căruței, a lemnelor și uneltelor agricole; în grădinuța de flori este situată, de obicei, fântâna (cu cumpănă sau cu roată). Coșarele pentru porumb și, desigur, adăposturile pentru instalații tehnice, necesare în gospodăria omului uleinițe (cu „berbeci” sau cu „șurub”), râșnița de mână (de la cele simple până la cele cu sisteme mecanice etc.), strungul de lemn, batoza (în unele cazuri) sunt componente de bază ale gospodăriei tradiționale cu specific agropastoral. În grădina din spatele casei sunt dispuse clăile de grâu, de paie, „jirezile” de coceni de porumb, „clenciurile” (parii) pentru uscatul lucernei și trifoiului și, desigur, „șoprul” sau „oborocul” pentru fân, dar și gropile pentru sfeclă, cartofi, mere etc. În fundul grădinii, izolat este WC-ul tradițional.

Specifică zonei este gospodăria

cu curte dublă de tip agro-pastoral.

Porțile se constituie ca atribute de ordin cultural ce conferă identitate zonală, aparținând, în forma aceasta, Maramureșului prin excelență. Poarta a fost cândva o marcă socială a proprietarului, fiind privilegiul exclusiv al nobililor. Ea desparte spațiul sacru al gospodăriei de spațiul dinafară, reprezentând mândria maramureșeanului. Dacă astăzi porțile sunt foarte încărcate cu tot felul de motive decorative și chiar supradimensionate, exemplarele restaurate și conservate în muzeu sunt cele clasice, cu proporții ideale, iar decorul este corespunzător. Pierzându-și semnificațiile inițiale, motivele sculptate au trecut din planul magico-mitic în cel artistic, estetic. Preponderent, pe stâlpii porților găsim sculptate „pomul vieții”, ca simbol al vieții fără de moarte, însemne solare și stelare, mărci creștine, dar și șarpele, cocoșul sau figuri antropomorfe, toate reprezentând expresia unor profunde credințe încifrate și pierdute în negura vremurilor. Frecvent, pe pragul de sus al porțiței, apar consemnate numele proprietarului și data construcției porții. Nu rareori, în locuri mai ascunse este gravat și numele meșterului. Printre porțile vechi păstrate în muzeele noastre, menționăm porțița de intrare la cimitirul bisericii din Breb, care are dăltuită cu caractere cirlice inscripția: „ANI DE LA ADAM 7298 (1790) IARĂ DE LA HRISTOS 1790; porțița de la intrarea în biserica din Giulești care are inscripția: ANUL DOMNULUI 1768; poarta de intrare în curtea familiei Săpânțan din satul Tisa păstrează inscripția în limba latină: PAX INTRANDIBUS EXTRA AO DNI 1762 DIE 1 IAN.; un stâlp de poartă din Călinești are dăltuit anul 1785; poarta gospodăriei Petrovai Ilieș din Bârsana are

data 1883; poarta familiei Boroica din Strâmtura, 1891; poarta familiei Pop Vasile din Giulești, 1912; poarta familiei Gheorghe Rednic al lui Iuliu din Ferești are data 1894 etc. După anul 1900 aproape toate porțile consemnează nume de proprietari, meșteri și datări certe. Porțile maramureșene alcătuiesc un capitol important al civilizației lemnului și, văzute într-un context european, ele reprezintă o contribuție de seamă la îmbogățirea tezaurului cultural al vechiului nostru continent.

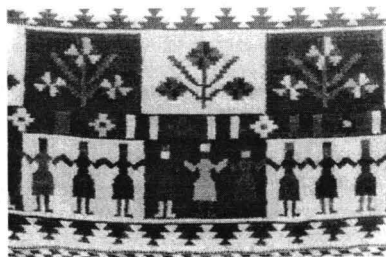
Restaurarea monumentelor în muzeu a creat probleme deosebite pentru specialiști. Din fericire, în zonă mai sunt mulți meșteri care stăpânesc bine tehnicile tradiționale. Cu ajutorul acestora pot fi conservate aceste nestemate ale geniului creator românesc.

Casa Ilea din Călinești Valea Cosăului este datată la finele secolului al XIX-lea.

Planul surprinde în evoluție tinda împărțită în două (partea din spate devenind cămară) și camera mare. Impresionează prin frumusețe prispa și stâlpii cu arcade din lemn de brad, care înconjură casa pe ambele laturi. Planul acesta prefigurează modelele mai ample ce se vor generaliza în secolul al XIX-lea.

Casa Marinca din Sârbi, o așezare frumoasă pe Valea Cosăului, ce purta denumirea Comorzana în perioada medievală. Casa este construită din bârne rotunde de brad, cu șatra pe față, cu ancadramentele ferestrelor și ale ușii de intrare splendid ornamentate. Pe pragul de sus al ușii, cu litere cirlice, se consemnează: *ACEST LUCRU S-AU (FĂCUT, n.n.) ÎN ANUL 1785 ÎNCEPUTU ÎN LUNA LUI DECEMBRIE 29 DE ZILE.*

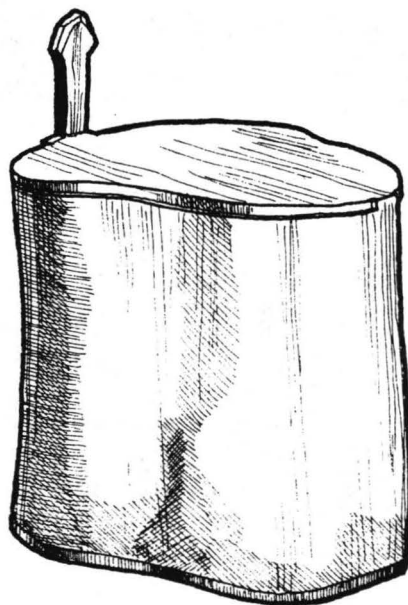
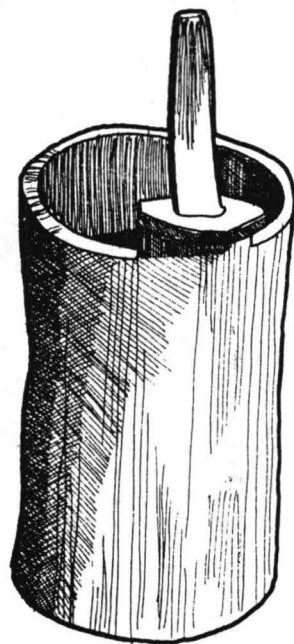

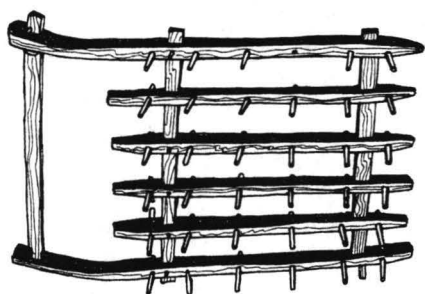
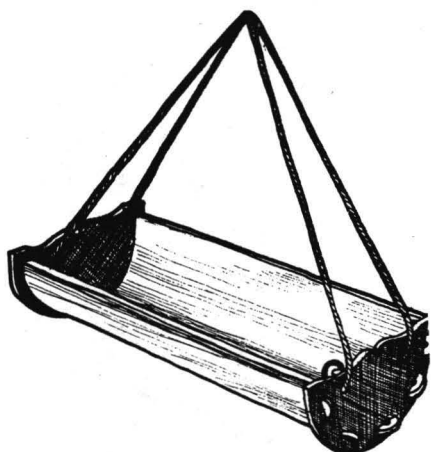
Familia Marinca apare atestată în documente cu ranguri nobiliare încă din anul 1593.

Casa Iurca din Călinești este o construcție masivă din bârne late și groase de molid, cioplite cu securea și finisate cu barda. Inițial a avut prispa numai pe față, ulterior adăugându-se și lateral dreapta. La prispa din față s-a adosat și un mic pridvor. Pe pragul de sus al ușii de la intrare este gravată cu litere cirilice inscripția: *DE LA FACEREA LUMII VĂLEAT 7301*. Familia apare în documentele medievale alături de alte neamuri nobile la 1361. În interior s-a păstrat vatra originală.

Casa Cupcea din Călinești. Satul este situat pe Valea Cosăului, zonă care a dat exemplare deosebite în arhitectura tradițională românească. Este un monument vechi, datat pe pragul de sus al ușii de intrare cu cifre arabe „1710”. De altfel, această familie este menționată în documente la 1609 printre familiile nobile maramureșene. Casa este construită din bârne groase de stejar, cu prispa pe față.

Casa Berciu din Călinești este un monument de arhitectură țărănească tipic pentru secolele XVII-XVIII din subzona Cosău-Mara și Iza Inferioară. Casa are planul structurat pe modelul clasic, statornicit de mai multe secole: camera de locuit și camera rece. Construcția este din bârne late de brad cioplite și încheiate în „cheutoare românească”. Ancadramentele ușilor și ferestrelor sunt din frasin finisat cu barda. Pe fațada principală, casa are prispa (șatra) formată din stâlpi modelați din secure, în partea superioară, prin contrafișele încastrate, realizând arcade

armonioase. Acoperișul în patru ape este confecționat din draniță bătută la două rânduri, fața acoperișului fiind prevăzută cu două lucarne ("ochiuțuri") pentru evacuarea fumului din pod și pentru iluminat. Pardoseala în toate încăperile este din lut bătut și „muruit”. Pereții interiori nu sunt tencuiți. În dreptul vetrei monumentale și uneori la îmbinarea bârnelor, o muraială de argilă de „mal” acoperă asperitățile. Familia Berciu din Călinești este veche, cu atestări nobile încă din anul 1623.

Casa Tivadar din Călinești este una din cele mai vechi construcții din muzeu. După un document păstrat între bârnelor casei poate fi datată în 1611. Este și cea mai monumentală construcție din muzeu.

Bârne masive de stejar (unele depășind un metru în lățime) formează pereții casei. Îmbinarea bârnelor în pereți este în „cheutoare românească”. Pereții laterali și spatele casei sunt din bârne suprapuse. Pe fațada principală și lateral stânga, casa are prispe prevăzute cu tălpi masive de stejar din care se ridică stâlpi care împreună cu contrafișele de susținere formează arcade. Toate încăperile au pardoseală din pământ bătut și muruit.

O vatră monumentală tronează în camera principală. Acoperișul este în patru ape, iar înălțimea acestuia cuprinde de trei ori înălțimea pereților. Familia Tivadar este atestată din anul 1465 cu statut de oameni liberi, nobili.

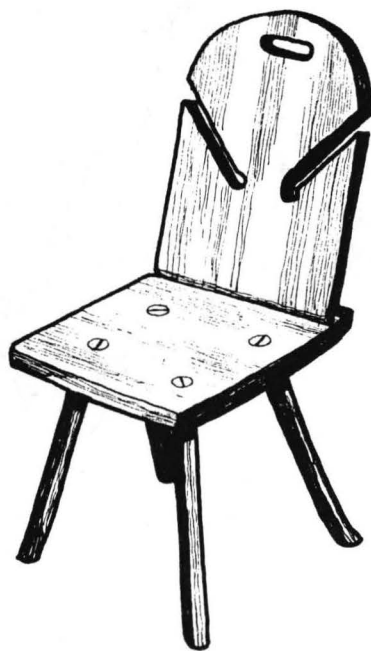
Casa Țiplea din Ferești monument de arhitectură tradițională tipic pentru zonă datează din secolul al XVIII-lea. Casa este construită din lemn de stejar masiv.

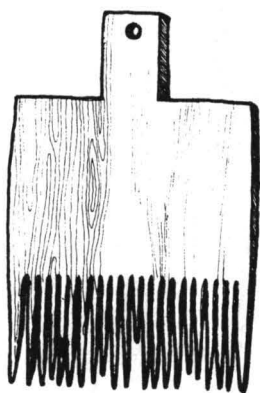
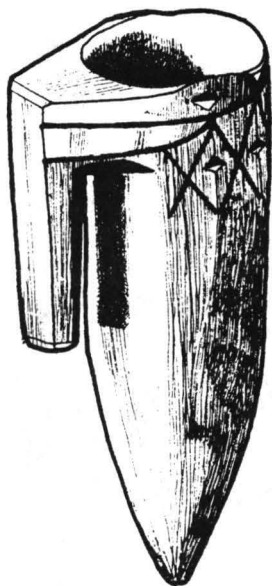
Bârnela din pereți sunt de dimensiuni impresionante, cioplite din seacă și finisate cu barda. Sistemul de încheiere este în „cheutoare românească”. Acoperișul este din draniță, în patru ape. Fațada principală este prevăzută cu prispă cu stâlpi și arcade. Planul casei este cel specific: cămară, tindă și camera mare de locuit. Ancadramentele ușilor sunt din lemn de frasin, masive pe pragul de sus având sculptate motive specifice.

Casa Arba din Vadul Izei, monument de arhitectură țărănească de la începutul secolului al XIX-lea, prezintă un plan evoluat, adică tinda la mijloc, flancată de două încăperi mari la dreapta și la stânga. Construcția este masivă, din lemn de stejar, cu pereții din bârne late și groase prinse în „cheutoare românească”. Ancadramentele ușii și ferestrelor sunt frumos ornamentate. Prispa este dispusă pe trei părți, iar acoperișul este din draniță în patru ape. La finele secolului al XIX-lea, moștenitorii casei doi frați nu s-au înțeles între ei privind moștenirea și au tăiat-o în două cu ferăstrăul. O parte a rămas pe loc iar cealaltă a fost mutată, suferind aceeași modificare. Cele două părți au fost identificate și reconstruite în forma inițială.

Casa Buftea din Cuhea (azi Bogdan Vodă), cu planul clasic (cămară, tindă și cameră), se înscrie în aria specifică zonei și secolului al XVIII-lea. Are acoperișul în patru ape, cu prispă pe două laturi (față și lateral stânga) și pereți din bârne de brad.

La această casă impresionează lucrătura artistică. Splendid sculptată în lemn, meștergrinda străbate cele trei încăperi. Motivul funiei (spiralei deșirate), emblemele solare și însemnele

creștine sunt armonios îmbinate pe această piesă atât de importantă în cadrul sistemului constructiv. Casa a aparținut familiei Buftea, atestată cu ranguri nobiliare încă din anul 1468.

Cercetările făcute cu ocazia demontării casei au scos la iveală fundația unei case din secolul al XIV-lea. Actuala construcție, purtând inscripția *BUFTE VASILE 1799 LUNA LUI AUGUST 20*, impresionează prin ancadramentele ușilor de intrare în casă și în camera din dreapta. Însemne solare străjuiesc de ambele părți cele două colțuri ale ancadramentului, iar în centru este sculptată o cruce flancată de personaje călare, purtând coroane voievodale pe cap și săbii în mâini, cu care se apără de dușmanii prefigurați în balauri (șerpi). Păsări măiestre vin în ajutorul voievozilor. Ancadramentul ușii interioare este și el ornamentat cu vulturi bicefali la bază, vrejuri fitomorfe, păsări și cerbi, sori și însemne creștine.

Familia Buftea, alături de familiile Mariș, Bizău, Stanca, Deac, erau înrudite îndeaproape cu familia voievodală a Bogdăneștilor.

Casa Petrovan din Șieu monument de arhitectură tradițională din secolul al XVIII-lea, este construită din bârne rotunde în sistem „blockbau” și încheiată în „cheutoare românească”. Are acoperișul din draniță în patru ape. Inițial, prisma a fost realizată tip „șatră”, cu stâlpi și arcade. La data aducerii în muzeu casa nu mai avea prispă. S-a propus reconstituirea acesteia.

Planul casei cuprinde camera rece, tinda și camera de locuit. Ancadramentul ușii de la intrare, din frasin, este păstrat în perfectă stare. Pe

stâlpii și pragul de sus ai acestuia este sculptat în lemn motivul funiei (spirală deșirată), dublat de colțișori.

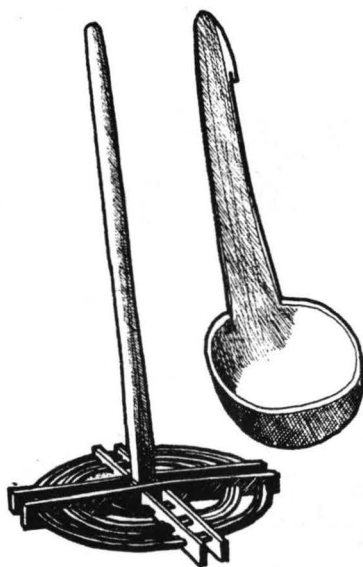
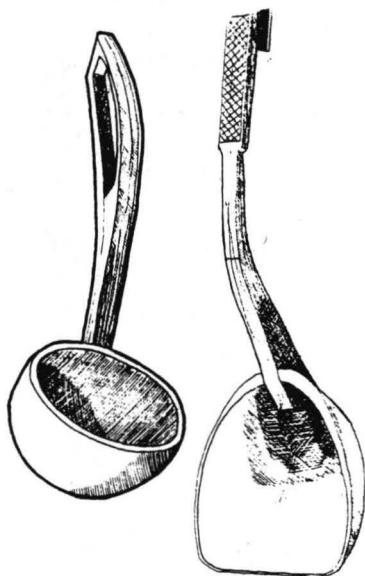
Casa Dunca I din leud, construită din bârne rotunde de brad, armonios proporționată, cu șatra pe față și lateral stânga, este tipică pentru arhitectura secolului al XVIII-lea. Meștergrinda casei poartă o inscripție în lemn, cu litere mari cirilice: *ANUL DOMNULUI 1798 IUNIE 21 DE ZILE SFÂNTUL MUCENIC IULIANU.*

Familia Dunca apare în documentele medievale maramureșene în anul 1373.

Casa Dunca II din leud a aparținut unei ramuri a familiei nobile Dunca din leud, atestată documentar încă din secolul al XIV-lea.

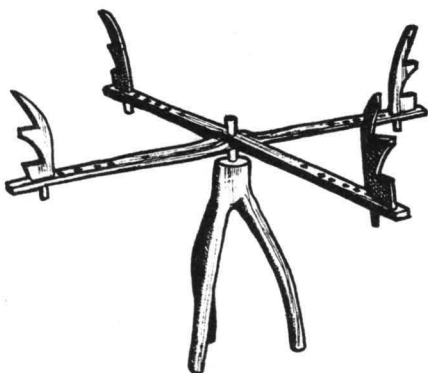
Construcția are planul simplu, respectând modelul care era deja generalizat în secolul al XVII-lea și care s-a menținut până la începutul secolului al XX-lea: camera, tinda și cămara, cu vatra mare în camera de locuit. Tinda a fost pardosită cu lespezi de piatră. Prispa, dispusă pe fațada principală, este prevăzută cu stâlpi sculptați care prin succesiune și legăturile în „chituși” realizează arcadele specifice. Construcția datează de la finele secolului al XIX-lea.

Casa Gorzo din leud a aparținut unei familii nobile atestate în documente încă din anul 1427. Construcția s-a edificat pe locul alteia mai vechi și este datată 1828. Inițial a avut planul clasic, la care s-a adăugat o încăpere mai mare ce s-a păstrat spre a se constata evoluția acestui tip de casă. Este construită din lemn de brad, cu prispa, stâlpi și arcade numai în dreptul fațadei nucleului inițial.

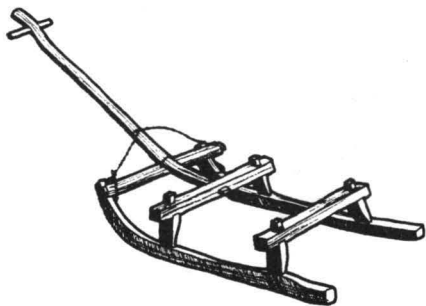

Casa Botizan din Strâmtura este una dintre vechile construcții de stejar restaurate în muzeu. Planul casei este alcătuit din cămară, tindă, casă și prispă pe latura din față. *In situ* ea mai avea o cameră adosată ulterior în dreptul cămării, la care s-a renunțat în timpul lucrărilor de restaurare, întrucât ea era lipsită de semnificație. Ancadramentul ușii de la intrare poartă o serie de semne (mărci), încrestate în lemn, precum și o inscripție în cirilică românească din care se distinge clar: *ANUL DOMNULUI 1700 - ...POP...*, probabil numele proprietarului inițial. Inscripția este flancată de embleme solare, stelare, simboluri creștine și păsări stilizate.

Casa Petrovai Ilieș din Bârsana a aparținut familiei cu același nume, originară din Petrova, de pe apa Vișeuului, veche familie nobilă atestată documentar încă din secolul al XV-lea. Petrovai a venit în Bârsana prin căsătoria cu o descendentă a familiei Cora, neam de bază din Bârsana, cu ranguri nobiliare din anul 1326. Casa datează de la mijlocul secolului al XIX-lea. Are un plan evoluat față de celelalte, plan care începe să se generalizeze în zonă: tinda pe mijloc, o încăpere în stânga, camera în fundul tinzii, o încăpere pe dreapta, pe lungimea încăperii mari, cu care comunică printr-o ușă de acces. Prispă este dispusă pe trei părți și are stâlpi ornamentați în torsade.

Casa Bârsan din Bârsana a aparținut descendenților cu același nume care apar menționați în documente la 1326, printre cnejii de vale maramureșeni. Construcția datează de la mijlocul secolului trecut. Planul este evoluat: tinda la mijloc, o încăpere mare în stânga și o altă încăpere mare în

dreapta. Prispa este dispusă pe două părți (față și lateral dreapta), cu stâlpi ornamentați în torsade, formând arcadele. Sub încăperea din stânga se află o pivniță pietruită, cu accesul din afară.

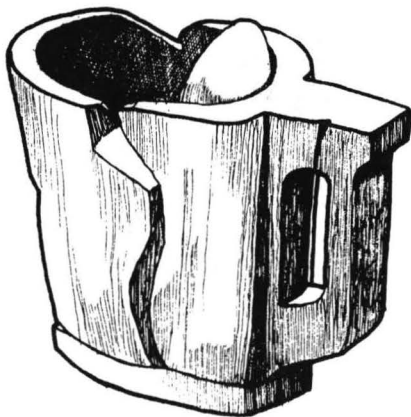
Casa Iuga din Săliștea de Sus, fostă proprietate a unei ramuri a familiei Iuga din Săliștea (de altfel, în sat multe familii cu acest nume), cu vechi atestări documentare (1353). Casa este construită la finele secolului al XVII-lea, făcând parte din modelul clasic (cămară rece, tindă, cameră de locuit) și având prispa fără stâlpi, deci fără „șatră”. Acoperișul casei este în patru ape din draniță.

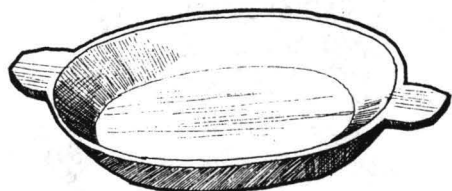
Comună străveche, Săliștea de Sus a păstrat mai multe monumente deosebite: cele două biserici din lemn, casele vechi ale familiilor Chiș (Pârvu), Vlad, Iuga, neamuri care în decursul istoriei au dat bărbați destoinici.

Casa Chiș (Pârvu) Țicală din Săliștea a aparținut inițial familiei Chiș (Pârvu), veche familie nobilă, cu atestare din anul 1486. Este construită din bârne rotunde de brad în sistemul „blockbau”, încheiate la colțuri în „cheutoare românească”, cu acoperișul din draniță, în patru ape. Planul casei este cel tipic pentru secolul al XVII-lea: tindă, cameră, cămară rece. Are prispa simplă, din lespezi de piatră, fără stâlpi.

Caracteristică pentru această construcție este tinda care, pe lângă ușa de intrare, mai are o ușă ce corespunde în fundul tinzii.

Asemenea construcții au mai existat în satul Săliștea, ușa suplimentară apărând ca un refugiu în caz de pericol.

Casa Bărcan din Sălișteea a aparținut acestei familii (care este atestată documentar încă din anul 1584). Casa este construită la începutul secolului al XIX-lea. Fiind din zona de unde predominau pădurile de conifere, în construcția ei s-a folosit exclusiv lemn de brad, exceptând ancadramentele ușilor și ferestrelor, unde s-a folosit lemnul de frasin.

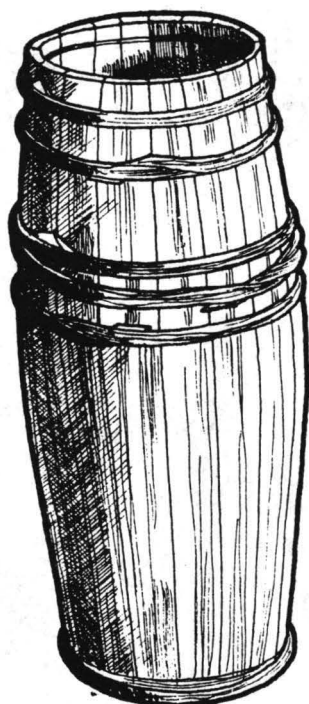
Planul casei respectă modelul specific epocii: cămară rece, tindă mare și încăpere de locuit (din aceasta, printr-un perete cu ușă de comunicare, s-a despărțit încă o încăpere pe toată lungimea camerei de locuit). Această inovație sparge structura tradițională specifică secolelor XVII și XVIII.

Casa are prispă pe față și lateral, pe partea camerelor de locuit, realizată printr-o succesiune de stâlpi ciopliți în galburi mari care în partea superioară se leagă între ei cu „chituși”, realizând arcade armonioase.

Ancadramentul ușii de la intrare domină prin monumentalitate și prin decorul fitomorf (frunze de acant), pe pragul de sus având însemne creștine.

Casa Stan din Săpânta datează din secolul al XVII-lea. A aparținut unei ramuri a familiei nobile Stan din Săpânta, atestată documentar încă din anul 1426. Planul inițial al acestei case a fost: cămară, tindă, cameră de locuit. Aceasta a suferit modificări în timp. Casa nu este prevăzută cu prispă cu stâlpi. Pe fațada principală, acoperișul are o extindere de circa 70 cm care protejează de ploaie spațiul din fața casei deci are o prispă simplă pavată, cu lespezi de piatră.

Impresionează monumentalitatea bârnelor din pereți și a ancadramentelor

de la uși. Acoperișul este din draniță, în patru ape. Inițial casa a fost acoperită cu paie.

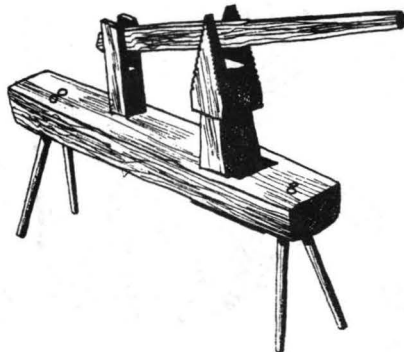
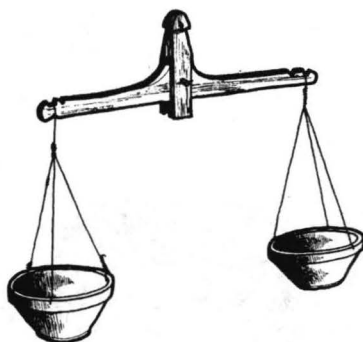
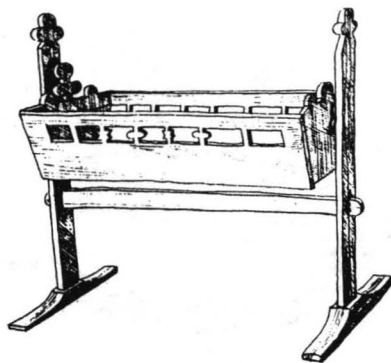
Casa Bohotici din satul Mara (Crăcești), de pe Valea Marei, este tipică pentru această subzonă a Maramureșului. Este construită din bârne rotunde de fag (aflându-se într-o zonă cu păduri de foioase). Acoperișul este în patru ape, specific caselor acoperite cu paie (în general, în această subzonă, în secolele trecute, s-au folosit paie pentru acoperiș). Planul este cel clasic: cămară rece, tindă, cameră de locuit. Prisma nu are stâlpi, fiind formată prin extensia acoperișului pe fațadă, pentru protecție împotriva ploilor și a zăpezii.

Casa Bud - din Sârbi-Budești, este una din cele mai vechi construcții în lemn de pe teritoriul Maramureșului istoric.

Conform tradiției locale o parte din materialul ce o compune provine dintr-o biserică dezafectată în secolul al XVI-lea.

Construcția este monumentală, din bârne de stejar late de peste 60-80 cm, cioplite și finisate cu barda. Îmbinările sunt făcute în "cheutoare românească". Acoperișul este din dranițe, în patru ape, pe fațadă fiind prevăzut cu trei lucarne.

Planul construcției este cel specific zonei și perioadei, respectiv camera de locuit - "casa" - încăperea cea mai spațioasă, o tindă (vestibul) imensă și cămara rece. Pe fața casei și lateral stânga, o prispă largă, podită cu "leoape" de brad și prevăzută cu stâlpi legați în chituși ce formează arcade, înobilează construcția. Se pare că "șatra"

(prisma) laterală este adăugată ulterior.

Ancadramentul ușii de intrare este monumental și interesant decorat: funia, sori, crucea creștină etc. Casa, sub camera de locuit are o pivniță cu pereții din zid de lespezi de piatră. A aparținut familiei nobile Bud de Budești, atestată documentar încă din anul 1361.

Casa Hodor-Pop din Bârsana.

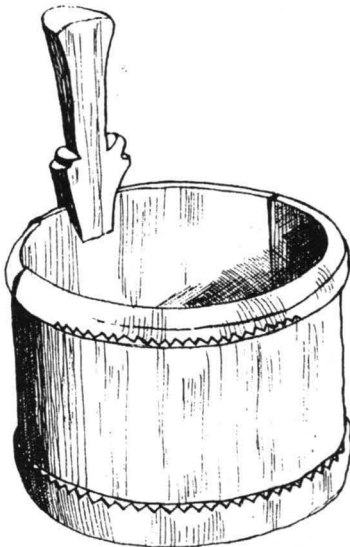
Proprietarul inițial al casei a fost un mic nobil de țară, devenit învățător în sat la finele secolului trecut. Acesta provenea din vechea și nobila familie Hodor din Bârsana, atestată documentar încă din anul 1491. Casa are un plan mult evoluat față de tipul tradițional și este oarecum similar cu altele din zonă: casa Iurca din Hărnicеști, casa Mihăilenilor din Sarasău, casa Balea din Ieud, casa Rednic din Berbești etc.

Planul cuprinde șase încăperi. Dimensiunea construcției se amplifică prin prispa foarte largă care se desfășoară pe trei părți. Sub casă, pe latura dinspre N-E este intrarea într-o pivniță cu două încăperi. Pereții acestora sunt din piatră cu plafonul în bolți. Încăperile casei au mobilier specific de epocă. Actualmente se folosește și pentru manifestări cultural-științifice, dar și ca spații administrative.

În curtea casei sunt câteva anexe (șuri, căsoaie, colejnă) ce adăpostesc obiecte muzeale prezentate expozițional.

Casa Andreica - din Călinești.

Este o construcție mai mică, dar bine proporționată. Se înscrie în tipul clasic al planului ce cuprinde: camera de locuit, tinda și camera rece. Pe față are o prispă cu stâlpi și arcade. Acoperișul este în patru ape cu două lucarne.

Fumul din vatră iese printr-un horn în tindă de unde urcă direct în pod.

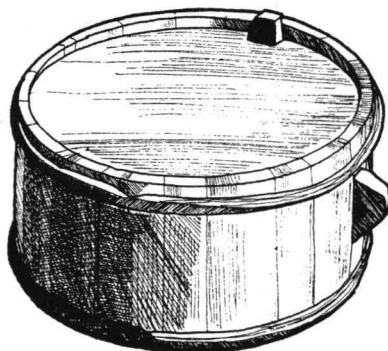
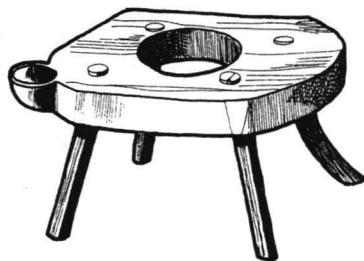
Construcția este din bârne rotunde de lemn de rășinoase încheiată în cheutori. A aparținut unei familii mai modeste ca stare materială. Ca vechime casa datează de la finele secolului al XIX-lea.

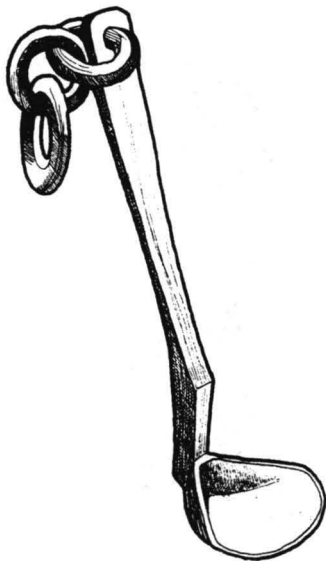
Casa evreiască din Bârsana a aparținut familiei de evrei religioși rabini-haham DRIMER (Hers, 1830; Itzac-Aizic, 1870; Pincas-Peter, 1909-1987; Rachmil-Micu, 1927-1998). Au mai locuit aici Moshe Ihuda, Arie Mihael-Ihiel, Ishaiahu Sara și Brana care toți au fost uciși în lagărul de la Auschwitz în anul 1944. Au mai locuit aici și familiile lungher Ghershon, Stuhl Avraham, Drimer Pinchas; (1947-1964) și Drimer Rachmil-Micu (1927-1998).

Casa este din lemn, tencuită cu lut în tehnicile tradiționale specifice. Acoperișul este în două ape. Așezată direct la stradă unde are două intrări spre spațiile comerciale. Accesul familiei se făcea prin curte, unde casa este prevăzută cu un coridor larg acoperit. Una din încăperi (cea mai frumoasă) era camera de oaspeți. Aici era primit rabinul și rămânea peste noapte.

În această etapă, în trei încăperi se prezintă obiecte folosite de evrei în viața de zi cu zi, câteva piese și cărți de ritual.

Casa maghiară din Câmpulung la Tisa. A fost proprietatea familiei Naghi care apare în documente în anul 1699. Grupul de etnici "saxonum et hungarorum" colonizați aici în secolul al XIV-lea (Diploma din 26 aprilie 1329 dată de regele Carol Robert) dezvoltă o cultură și civilizație specifică zonei

central europene, puternic influențată de specificul german. Tot aici se stabilesc în timp și un grup de slavi (ucrainieni dar și polonezi și slovaci). În secolul al XVIII-lea se adaugă și multe familii de șvabi. Structura de rezistență a casei este formată din stâlpi și contrafișe de rigidizare între care s-au îmbinat în sistem "lambă și uluc" bârne din lemn așezat orizontal. Pardoseala este din scândură de brad montată pe grinzișoare de lemn.

Casa este construită din lemn. Are un plan clasic, adică o tindă (vestibul) pe mijloc flancată de două încăperi. Sobele de încălzit și de gătit sunt racordate prin vestibul la un coș imens din nuiele unse cu argilă pe interior, de formă tronconică. Aceasta are și funcția de afumare a cărnurilor. Acoperișul este în trei ape cu o prelungire de protecție pe fațadă, este tencuit cu lut și văruiță în alb. Din exterior, spre curte, se intră în pivnița construită din lespezi de piatră de carieră.

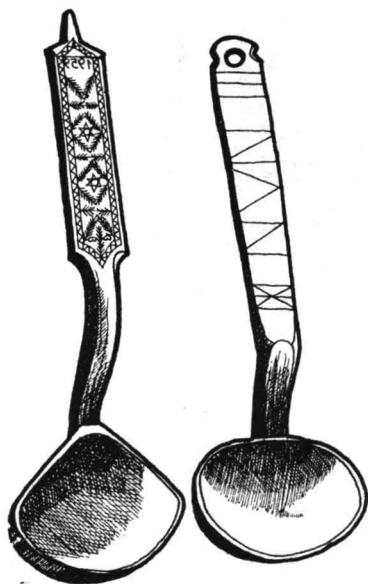
Gospodăria este pe planul specific satelor de coloniști. Mai cuprinde o cămară în curte și o șură care inițial a fost acoperită cu paie și a aparținut familiei Koșa.

Casa este tipică pentru aceste comunități umane și datează de la începutul secolului al XIX-lea.

Casa ucrainiană (ruteană) - din Poienile de sub Munte.

A aparținut familiei Benzar Gavrilă și este databilă în prima parte a secolului al XVIII-lea. Ca arhitectură este tipică pentru populațiile de slavi din zona transcarpatică.

Planul casei cuprinde două încăperi: o tindă și o cameră de locuit.

Tinda este cu puțin mai mică decât camera de locuit și, în general, adăpostește un inventar foarte variat: berbințe și cofe pentru lapte, tocul de la slatină, cântarul tip cumpănă, unelte și ustensile, lăzi și recipiente pentru cereale și alimente, groapa pentru cartofi etc. Interiorul este asemănător cu cel românesc (colțul cu vatra, în prelungire cu patul, colțul cu masa - spre răsărit).

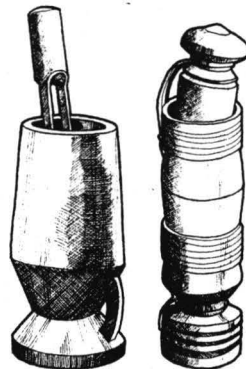
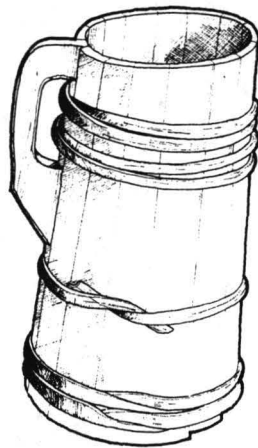
De-a lungul pereților, lavițe masive încastrate în pereți sau așezate pe pari. Pereții sunt din bârne masive din lemn de brad despicate în două și dispuse în sistemul "blockbau" încheiate în cheutori. În față casa are o prispă din lut, și este prevăzută cu o bancă încastrată în tălpile casei.

Gospodăria mai cuprinde o "klicină" (grăjduț pentru vite), un șopru pentru fân, și un spațiu de depozitare realizat prin prelungirea acoperișului din "sapa" casei spre grădină.

* * *

Case conservate „in situ”

Casa Lazăr din Giulești, monument de arhitectură tradițională, a aparținut inițial protopopului greco-catolic Vasile Mihalyi și a fost edificată în anul 1826, așa cum atestă inscripția în limba latină. Pe spatele meștergrinzii se află, săpată în lemn, o altă inscripție: „urmaș Lazăr”, cele două familii fiind înrudite. Inscripția în limba latină de pe meștergrinda casei, în traducere are următorul text:

Anno 1826 Comus Heci Aedificata est per Brasiliam Mihalyi Parochi Sugalay of Vadicorum Kosovensis:

Vlăscarii Văcării For. ac Tabula Sudria Asseritoren

“Casa aceasta a fost construită de către Basiliu Mihalyi, paroh al Șugatagului, vadiacon de Cosău, reprezentant pentru al cincilea consistoriu vicarial și asesor prin Tabula Sudria”.

În această casă, la 28 noiembrie 1918, Dr. Ilie Lazăr a convocat delegații maramureșeni pentru a pleca la Alba Iulia, unde la 1 Decembrie 1918 se va semna pentru vecie unirea Maramureșului cu Țara Mamă. Casa este conservată și restaurată *in situ*.

Monumentul se înscrie în specificul arhitecturii tradiționale maramureșene. Tălpile masive sunt din stejar, iar pereții din bârne rotunde de molid, încheiate în colțuri în „cheutoare românească” și așezate în sistemul „blockbau”. Acoperișul este din draniță, în patru ape, foarte înalt, prevăzut cu lucarne. Casa are un plan evoluat pentru acea vreme: șase încăperi, iar în față și lateral „șatra” (prispa) cu stâlpi și arcade. Din tindă se intră în două încăperi laterale foarte spațioase, fiecare având acces printr-o ușă la încăperile corespondente din spatele casei. Accesul în pod se face prin camera mică din fundul tinzii.

Casa Kazar Vasile din Vadul Izei.

Este o casă tradițională de secolul al XVIII-lea pe care graficianul Vasile Kazar a achiziționat-o în vederea folosirii ei pentru creație. În timp, a mai achiziționat o casă mai mare (de început de secol), iar vechea casă a donat-o muzeului împreună cu colecția etnografică. A fost restaurată și amenajată muzeal.

Este situată pe ulița bisericii într-o mică grădină.

Construită din bârne rotunde de stejar, are planul clasic: cameră, tindă, cămară rece și prispă cu stâlpi și arcade pe față.

Acoperișul este în patru ape, confecționat din dranițe și prevăzut cu două lucarne.

Grădina și curtea cu cele două case, de primăvara până toamna târziu sunt un agreabil loc de popas.

Casa muzeu școlar din Bârsana.

Este situată în curtea școlii centrale din comuna Bârsana.

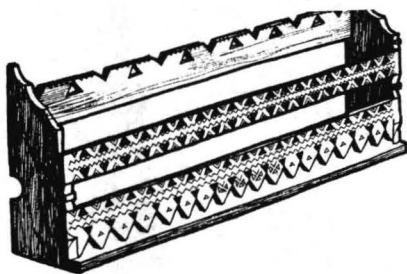
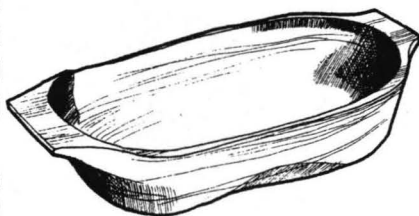
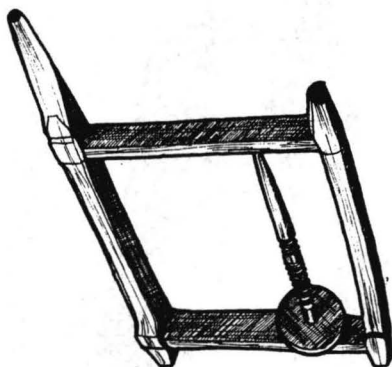
Construcția este veche (începutul secolului al XIX-lea.

De la început a fost construită special ca școală. A aparținut bisericii greco-catolice și a funcționat ca școală confesională. Pe lângă sala de clasă destul de spațioasă, casa mai cuprinde și alte încăperi care erau destinate locuinței institutorului.

A fost restaurată și amenajată ca muzeu. Cuprinde colecții de obiecte și inventar școlar de epocă, documente istorice referitoare la comună și o bogată colecție etnografică. Este în grija școlii, aici ținându-se lecții cu elevii și alte manifestări culturale. Printre institutorii cunoscuți amintim pe Nicolaus Fabian (1850-1866) și Elie Cleja.

Casa Dunca Găvrilă Pătu din Ieud.

Este situată în localitatea Ieud pe partea stângă a drumului de țară care duce la Biserica din Șes, aproape de aceasta. Casa a fost donată muzeului pentru a fi restaurată și amenajată ca muzeu local în care, pe lângă obiecte etnografice, o încăpere să prezinte și istoria locală cu accent pe lupta de

rezistență împotriva ocupantului sovietic, a socializării cu toate efectele ei.

Construcția este de la începutul secolului. Este în întregime din lemn de rășinoase. Planul casei cuprinde două încăperi mari despărțite de o tindă și o prispă pe partea din față și lateral stânga. Are pivniță cu pereții din piatră, acoperită cu bârne din lemn.

Acoperișul este în patru ape, pe față fiind prevăzut cu lucarne.

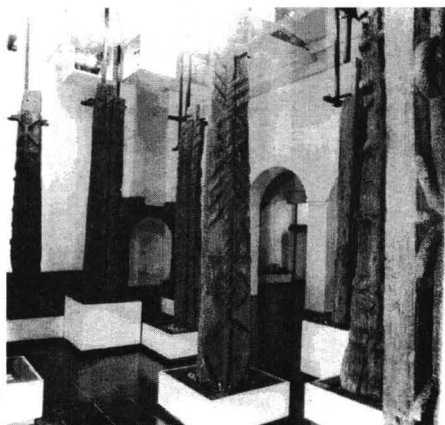
La intrarea în curtea casei prin grija AFDPR s-a instalat o cruce monument sculptată în lemn în memoria eroilor.

Familia nobilă Dunca își are originea în Șieu și este una din cele mai vechi cu atestare documentară din anul 1349.

Casa muzeu Stan Ion Pătraș din Săpânța, conservată *in situ*, este specifică subzonei Valea Tisei. Planul cuprinde trei încăperi: tinda la mijloc, o cameră la stradă și una înspre grădină. Prisma cu stâlpi și cu arcade este dispusă pe fațadă în dreptul camerei de la drum și a tinzii. Accesul în camera dinspre grădină se face printr-o ușă practică în peretele din capătul prispei. Acoperișul este în două ape, din țigla. Porțița și stâlpii gardului sunt pictați.

Casa a aparținut meșterului Stan Ion Pătraș, renumit pentru crucile sculptate și pictate în cimitirul din Săpânța.

Interiorul este amenajat în spiritul tradiției locale. Sunt expuse zeci de sculpturi în basoreliev, pictate, specifice creației artistului. În curte se păstrează atelierul său, în care urmașii îi continuă meșteșugul.

* * *

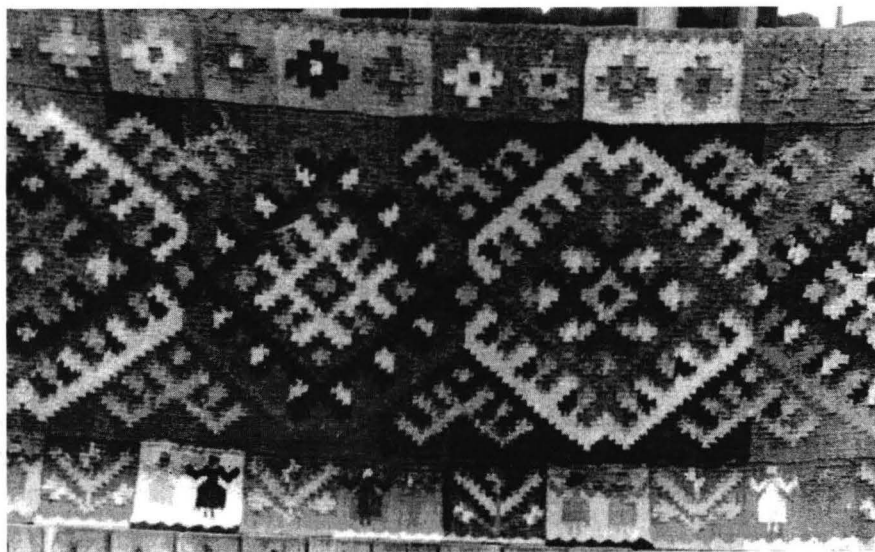
În incinta muzeului satului funcționează și un sector comercial în care câteva cabane, așezate într-un peisaj mirific pe malul râului Ronișoara, cu spații pentru dormit și condiții pentru servitul mesei precum și petrecerea timpului liber la sfârșit de săptămână, stau la dispoziția publicului.

* * *

Muzeul organizează anual sub egida „Muzeu Europa km 0” diferite manifestări științifice și culturale între care se detașează de mai mulți ani ca o permanență: **Festivalul Datinilor și Obiceiurilor de Iarnă** (anual în zilele de 26-27 decembrie), **Sărbătoarea Primăverii** (riturile agropastorale), în luna mai, prima duminică.

* * *

În semn de apreciere pentru valoarea acestei instituții, în septembrie 1993 Muzeul Etnografic al Maramureșului din Sighetul Marmăției a fost coorganizator și a găzduit Conferința Asociației Muzeelor în Aer Liber din Europa, iar în iunie 2000 sub egida Diviziei de Patrimoniu din cadrul Consiliului Europei în Muzeul satului maramureșean s-a desfășurat conferința europeană „Drumul lemnului în Europa”.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Bănăţeanu Tancred, *"Arta populară din nord-vestul Transilvaniei"*, Bucureşti 1969.
2. Dăncuş, Gh., *"Structura gospodăriei ţărăneşti maramureşene"*, în *"Organizarea muzeelor etnografice în aer liber. Principii şi metode"*, Bucureşti, 1966.
3. Dăncuş, Mihai, *"Tematica Muzeului arhitecturii populare maramureşene"*, proiect (1972 - 1974), manuscris dactilografiat cota 4/411/1974, Biblioteca Centrului de specializare a cadrelor din Ministerul Culturii, Bucureşti, 1974.
4. Dăncuş, Mihai, *"Zona etnografică Maramureş"*, Bucureşti, 1986.
5. Dăncuş, Mihai, *"Sighetul Marmaţiei Muzeul etnografic al Maramureşului"*, Bucureşti, Editura Museion, 1995.
6. Focşa, Gheorghe, *"Muzeul satului, muzeul etnografic în aer liber"*, în *"Muzeul satului"*, Anuar, 1966, p. 5-14.
7. Florescu, Radu, *"Muzee ale satului, realizării, preocupări, proiecte"*, în *"Muzee cu caracter etnografic-sociologic din România"*, Muzeul Brukenthal Sibiu, 1971, p. 35-44.
8. Irimie, Cornel, *"Concepţia tematică şi planul de organizare al Muzeului Tehnicii Populare Realizări şi perspective"*, Sibiu, 1971.
9. Karnoouh, Claude, *"Case şi grădini eseu asupra semnificaţiei termenului „stăţut” în graiul maramureşean"*, „R.E.F.", I, tom 25, 1980.
10. Kligman, Gail, *"The wedding of the dead"*, University of California Press, 1988.
11. Mihalyi, Ioan, *"Diplome maramureşene din secolele XIV-XV"*, Sighet, 1900.
12. Nistor, Francisc, *"Poarta maramureşeană"*, Bucureşti, 1977.
13. Nistor, Francisc, *"Arta lemnului în Maramureş"*, în Bucureşti.
14. Opriş, Ion, *"Istoria muzeelor din România"*, Bucureşti, 1994, Editura Museion.
15. Pop, Dumitru, *"Folcloristica Maramureşului"*, Bucureşti, 1970.
16. Pop, Mihai, *"Obiceiuri tradiţionale româneşti"*, Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, Bucureşti, 1976.
17. Popa, Radu, *"Ţara Maramureşului în veacul al XIV-lea"*, Bucureşti, 1970.
18. Porumb, Marius, *"Monumente istorice şi de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului"*, Cluj-Napoca, 1982.
19. Stahl, P.H., Petrescu, Paul, *"Arhitectura de lemn a Maramureşului"* în revista *"Arhitectura R.P.R."*, 1-2, 1958
20. Stahl, Paul Henri, *"Porţile ţărăneşti la români"*, în *"S.C.I.V."*, anul 7,2,1960.
21. Szilágyi, István, *"Máramaros várnegye egyetemes leirása"*, Budapesta,

1876.

22. Ungureanu, Nicolae, "*Principii și țeluri în organizare muzeelor cu caracter sociologic și etnografic din România*", în *Muzee cu caracter etnografic și sociologic din România*, Muzeul Brukenthal, Sibiu, 1971, p. 5-34.

23. Vornicu, Gh., "*Maramureșul Muzeul etnografic maramureșean*", în „*Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*”, vol. 4, 1931.

24. Vuia, Romulus, "*Studii de etnografie și folclor*", București, 1975.

25. Zderciuc, Boris, "*Pentru un muzeu al satului maramureșean*", în „*Revista Muzeelor*”, nr. 2, 1971, p. 161.

26. *** "*Muzeumi Évkönyv* A Máramaros Vármegegyi Múzeum Egyesület, Története*", és a Múzeum Tágyainak, Jegyzéke, Máramarossziget, NY. Sichermann Mórnál, 1905, 222 pagini.

* * *

Legenda fotografiilor

1. Sigla muzeului;
2. Pavilionul de intrare în muzeu;
3. Fus emblematic - simbolul maramureșean care marchează Europa Km.0;
4. Biserica din Oncești restaurată în muzeu;
5. Peisaj din Muzeul satului;
- 6, 7. Vara și iarna în satul primordial;
8. Casa Bărcan din Săliștea de Sus;
9. Casa Ilea din Călinești;
- 10, 11. Imagini de interior din casa Ilea - colțul cu vatra și colțul cu patul și ruda;
12. Casa Petrovan din Șieu;
13. Casa Berciu din Călinești;
- 14, 15. Imagini de interior din casa Berciu - colțul cu patul și ruda și colțul cu vatra;
16. Casa Tivadar din Călinești;
17. Casa Țiplea din Ferești;
18. Casa Cupcea din Călinești;
19. Casa Andreica din Călinești;
20. Casa Bud din Sârbi-Budești;
21. Casa Marinca din satul Sârbi;
- 22, 23. Imagini de interior din casa Marinca - colțul cu vatra și colțul cu masa;
24. Casa Hodor-Pop din Bârsana;
25. Casa Iurca din Călinești;
- 26, 27. Imagini de interior din casa Iurca - colțul cu masa și colțul cu patul și ruda;
28. Casa maghiară din Câmpulung la Tisa;
29. Casa maghiară în timpul restaurării în muzeu;
- 30, 31, 32. Imagini din interiorul casei maghiare din Câmpulung la Tisa;
33. Casa Stan din Săpânța;
34. Casa ucrainiană din Poienile de sub Munte;
35. Interior din casa ucrainiană;
36. Casa Arba din Vadul Izei;
37. Casa Buftea din Bogdan Vodă;
- 38, 39. Casa Bohotici din satul Mara;
- 40, 41, 42, 43, 44. Imagini și obiecte din casa evreiască din Bârsana;
45. Ultimul descendent al familiei Drimer care a trăit în această casă;
46. Camera în care era primit rabinul venit în comunitate;
47. Casa evreiască din Bârsana;
48. Casa Gorzo din Ieud;

- 49. Casa Dunca I din leud;
- 50. Casa Iuga din Săliștea de Sus;
- 51. Casa Chiș-Țicală din Săliștea de Sus;
- 52. Casa Botizan din Strâmtura;
- 53. Casa Bârsan din Bârsana;
- 54, 55. Aspecte din interiorul pregătit pentru nuntă;
- 56. Casa Petrovai din Bârsana;
- 57, 58, 59, 60. Aspecte din încăperile casei Petrovai din Bârsana;
- 61, 62, 63, 64. Aspecte din muzeu

* * *

Construcții "in situ"

- 65. Casa Kazar din Vadul Izei;
- 66. Casa Dunca Găvrilă-Pâțu din leud;
- 67. Casa Lazăr din Giulești - aspecte din expoziția documentară "Maramureșul și Marea Unire";
- 68. Casa Lazăr - imagine de ansamblu;
- 69, 70. Imagini din interiorul casei Lazăr;
- 71. Muzeul școlar din Bârsana (fostă școală confesională);
- 72, 73. Imagini din interiorul muzeului;
- 74. Casa meșterului Stan Ion Pătraș din Săpânța;
- 75, 76, 77. Imagini din interiorul casei Stan Ion Pătraș.

* * *

Imagini din muzeu

- 78. Uleiniță cu "berbeci și uscătoare pentru semințe - Breb;
- 79. Coș pentru știuleți de porumb (împlețiți din nuiele);
- 80. "Colejnă" - anexă la gospodăria Petrovai din Bârsana în care se adăpostește căruța cu uneltele agricole și o uleiniță cu "berbeci";
- 81. "Colejnă" - anexă la gospodăria Bârsan din comuna Bârsana în care se adăpostește o rășniță de mână și un strung de lemn cu o roată volantă din piatră;
- 82. Poartă pe trei stâlpi din Petrova (Valea Vișeului);
- 83. Poartă din leud - a aparținut familiei nobile Mariș și a fost amplasată inițial la sediul Fundației "Dr. Ilie Mariș"
- 84. Poartă pe doi stâlpi din Săliștea de Sus - elementul de decor dominant, este motivul șarpelui;
- 85. Poartă (vraniță) de pe Valea Marei - are ca motiv decorativ dominant "arborele vieții";
- 86. Poartă din satul Ferești;
- 87. Șură pentru treieratul cerealelor - Săcel;
- 88. Gospodărie tradițională de tip agro-pastoral din Bârsana (secolul al

XIX-lea);

89. Gospodărie tradițională de pe Valea Cosăului (Sârbi) - secolul al XVIII-lea;

90. Gospodărie tradițională din Bârsana (secolul al XIX-lea);

91. Motivul șarpelui - detaliu;

92. Motive solare, arborele vieții și inscripții de proprietate pe o poartă din Petrova;

93. Detaliu - decor tradițional;

94. Motive solare, stupul de albine, dintele de lup, spirala deșirată pe un stâlp de poartă;

95. Feronerie tradițională - încuietore la ușa porții;

96. Detaliu de decor pe pragul de sus la ușa de intrare în Casa Bud: sori, stele, crucea creștină;

97. Crucea creștină prefigurând arborele vieții la baza căreia animale fantastice stau de pază într-o compoziție "heraldică" - Casa Marinca (1785);

98. Crucea de Lorena și voievozi călări pe frundarul ușii de intrare în Casa Bufta (1798);

99. Cruce din piatră de la Botiza cu elemente decorative celebre: soarele, arborele vieții, Cristos antropomorfizat;

100. Cruce din piatră de la Botiza - motive solare și antropomorfe;

101. Vizitatori în muzeu;

102. Muzeul satului maramureșean - Sărbătoarea Primăverii (în prima duminică a lunii mai);

103, 104. Participanți la Conferința europeană "Drumul lemnului" organizată sub egida Consiliului Europei - Direcția de Patrimoniu (iunie 2000);

* * *

Muzeul etnografic pavilionar

105. Clădirea care adăpostește Expoziția de bază a Muzeului etnografic din Sighetul Marmației (str. Bogdan Vodă, nr. 1);

106. Sala care prezintă ocupațiile tradiționale - obiecte folosite în culesul din natură și păstorit;

107. Obiecte folosite în practica agriculturii tradiționale;

108. Sala ce cuprinde mobilierul țărănesc;

109. Sala covoarelor maramureșene cu coloranți naturali;

110. Ceramică tradițională autohtonă (Săcel) și care a circulat în zonă (Baia Mare);

111, 112. Figuri antropomorfe sculptate în lemn (sec. al XIX-lea) - în mentalitatea tradițională aveau funcția de apărare împotriva spiritelor răului;

113. În sala icoanelor muzeul prezintă icoane pe lemn din secolele XVI-

XVIII-lea și icoane pe sticlă - în imagine "Sf. Gheorghe".

114. Măști ale personajelor din teatrul folcloric Viflaimul. "Moartea cu secera";

115. Filozof evreu la curtea lui Irod - mască;

116. Mască de drac "Sărsăilă"

117. Mască de drac "Inspectorul"

118. Mască de drac "Scaraoțchi"

119. Mască - costum de drac

120. Moșii mascați în teatrul popular "Viflaimul"

121. "Viflaimul" - drama liturgică a nașterii lui Cristos - măști și personaje mascate prezentate alegoric;

122. Mască de capră;

123. "Metehău" - mascoidă specifică obiceiurilor de Anul Nou care se confecționează pentru fetele nemăritate;

* * *

124. Mascați pe străzile municipiului Sighetul Marmației în cadrul Festivalului de obiceiuri de iarnă (26-27 decembrie);

125. "Moșul", "Moartea" și "draci" la Festivalul obiceiurilor de iarnă din Sighetul Marmației;

126. Feciori călări la Festivalul sighetean;

127. Copii din Vadul Izei în costume populare specifice veniți cu plugușorul la Festivalul sighetean;

* * *

128, 129, 130. Sculpturi monumentale în lemn realizate în cadrul Taberei naționale de sculptură în lemn și amplasate în spațiul adiacent Muzeului satului maramureșean;

* * *

131, 132. Pe malul râului Ronișoara în sațiul muzeului sunt amenajate cabane și case mobilate în stil tradițional pentru primirea și cazarea turiștilor;

* * *

133. Toamna se întorc oile de la munte - păcurari cu costume specifice și flori de păstăiele în pălărie;

134. Învârtita - dans premarital - grup din Giulești;

135, 136. Copii de pe Valea Marei la marea "Sărbătoare a primăverii".

* * *

Ilustrații

Emblema muzeului etnografic din Sighetul Marmăției

1

Pavilionul de intrare în muzeu

2

Europa Muzeu Km.0
"Fusul" simbol al centrului Europei

3

4

Biserica din Oncești restaurată în muzeu

5

Peisaj din muzeu

6

Aspecte din muzeu

7

Casa Bărcan din Săliștea de Sus

8

Casa Ilea din Călinești

9

10

11

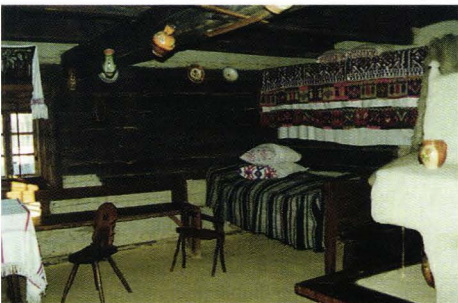
Casa Petrovan din Șieu

12

Casa Berciu din Călinești

13

14

15

Casa Tivadar din Călinești

16

Casa Țiplea din Ferești

17

Casa Cupcea din Călinești

18

Casa Andreica din Călinești

19

Casa Bud din Sârbi

20

Casa Marinca din Sârbi

21

22

23

Casa
Hodor-Pop
din Bârsana

24
25

Casa Iurca
din Călinești

26 27

28

Casa maghiară din Câmpulung la Tisa

29

30

31

32

Casa ucrainiană
din Poienile de sub Munte

35

34

Casa Stan din Săpânța

33

Casa Arba din Vadul Izei

36

Casa Buftea din Bogdan Vodă

37

Casa Bohotici din Mara

38

39

40

41

43

42

44

46

45

47

Casa evreiască din Bârsana - Familia Drimer

Casa Gorzo din leud

48

Casa Dunca I din leud

49

Casa Iuga din Săliștea de Sus

50

Casa Chiș-Țicală din Săliștea de Sus

51

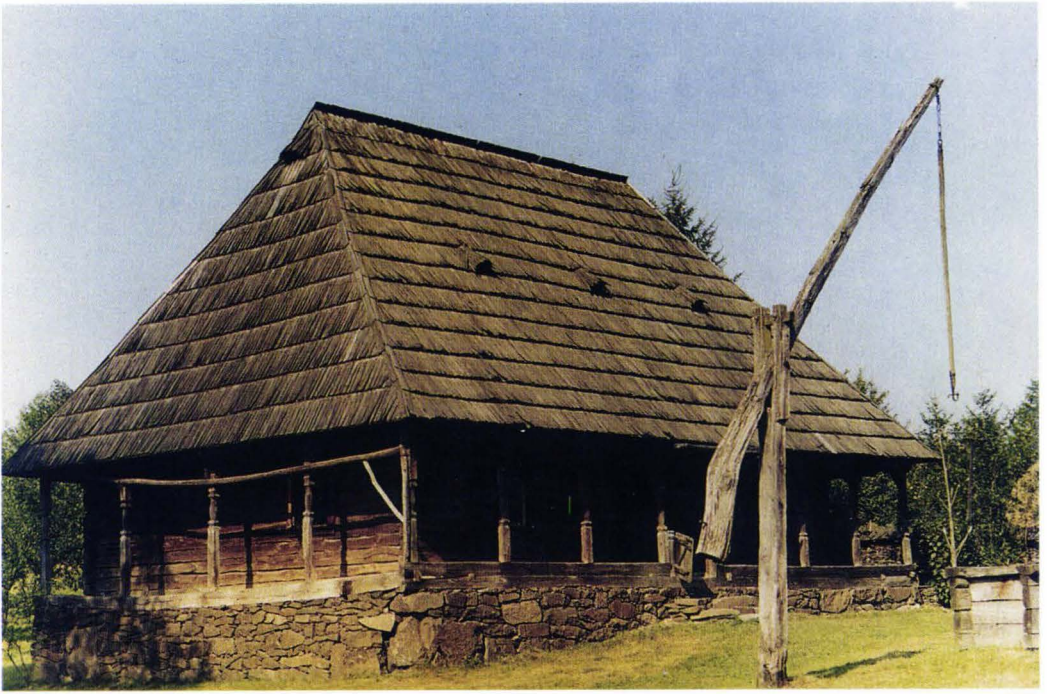

Casa Botizan din Strâmtura

Casa Bârsan din Bârsana

56

Casa Petrovai din Bârsana

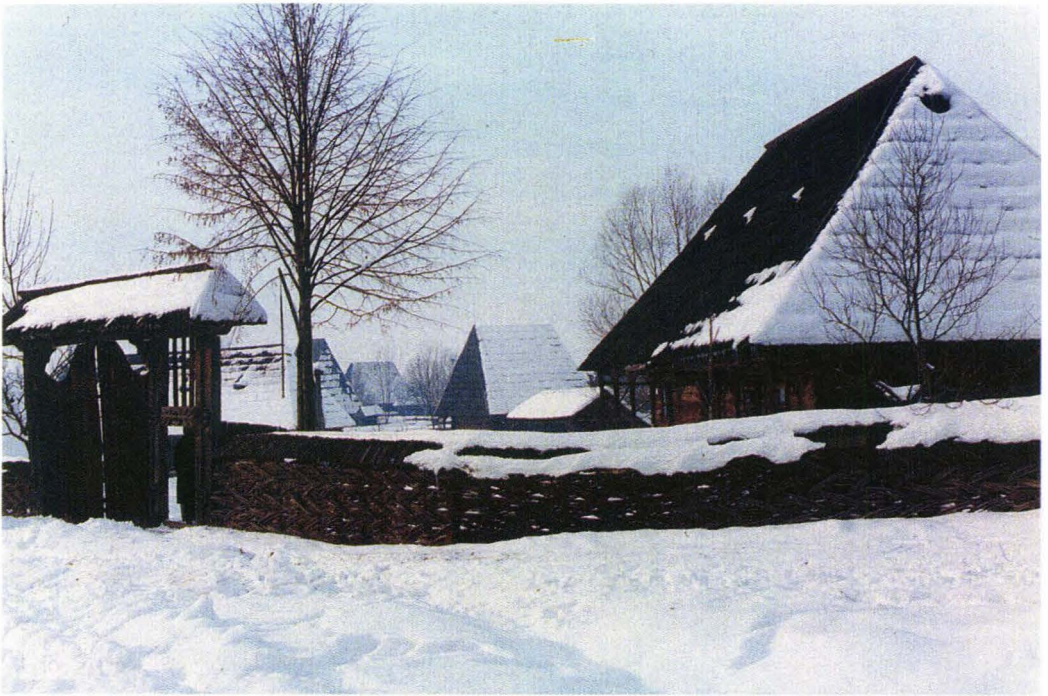

57
59

58
60

61

Aspecte din muzeu

62

63

Aspecte din muzeu

64

Casa Kazar din Vadu-Izei

65

Casa Dunca Găvrilă (Pâțu)

66

67

Casa Lazăr din Giulești

68

69

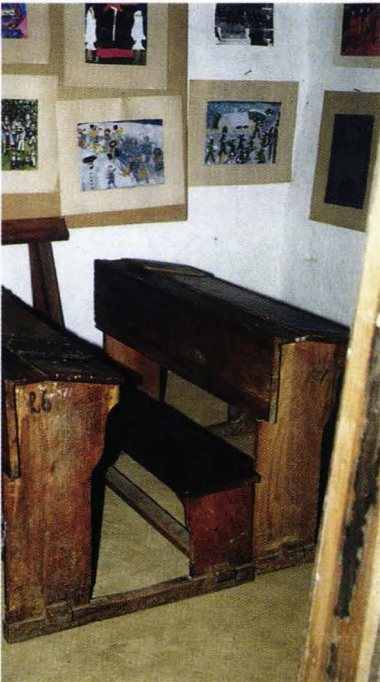

70

71

Muzeul școlar din Bârsana
(fostă școală confesională)

72

73

74

Casa Stan Ion Pătraș din Săpânța

75 76

77

Uleiniță cu berbeci și uscătoare pentru semințe

78

Coș pentru știuleții de porumb

79

Colejnă din Bârsana la gospodăria Petrovai Ilieș (adăpostește o uleiniță cu berbeci) 80

Colejnă din gospodăria Bârsan I din Bârsana (adăpostește o răjniță cu volantă și un strung de lemn.

81

Poartă din Petrova (Valea Vișeului)

82

Poartă din leud (Familia Mariș)

83

84

Poartă cu motivul șarpelui
din Săliștea de Sus
(Familia Iuga)

85

Poartă (vraniță) de pe
Valea Marei

86

Poartă din satul Ferești

Șură din Săcel

87

Gospodărie tradițională din comuna Bârsana

88

89

Gospodării tradiționale

90

Motivul șarpelui 91

Motivul soarelui
și al arborelui vieții 93

Feronerie la ușa porții 95

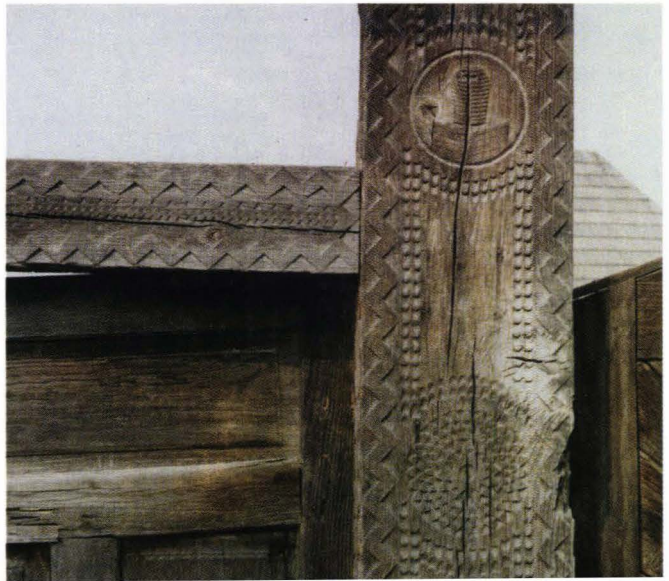

92

Motive solare și fitomorfe

Motive decorative

94 Motivul soarelui, motivul stupului de albine,
"dintele de lup", spirala deșirată

Sori, stele și motive creștine-crucea, pe pragul de sus la ușa de intrare în Casa Bud

96

97

Motive creștine și zoomorfe pe ancadramentul ușii de intrare la Casa Marinca (1785)

98

Crucea de Lorena și voievozi călări la casa Buftea din Cuhea - Bogdan Vodă

Simbolul pre-creștin al soarelui
și arborele vieții

99

Cruci de mormânt cu motive solare
și antropomorfe - Botiza

100

Vizitatori în muzeu

101

Sărbătoare în muzeu

102

103

“Drumul lemnului” - Conferință europeană sub egida Consiliului Europei-
Divizia de Patrimoniu - 2000, iunie

104

Ciădirea Muzeului Etnografic al Maramureșului din Sighetu Marmatiei

Ocupațiile tradiționale: culesul din natură și păstoritul

106

Obiecte folosite în practica agriculturii tradiționale

107

Mobilier țărănesc

108

Covoare maramureșene cu coloranți naturali

109

Ceramică

110 113

Icoană pe lemn în tehnica tempera
- secolul al XVIII-lea "Sfântul Gheorghe
omorând balaurul"

Figuri antropomorfe, legate de riturile de apărare împotriva spiritelor răului

111 112

114

Mască "Moartea cu secera"

115

Mască de filozof evreu la curtea lui Irod

Mască de drac

116

Mască de drac

117

Mască de drac

118

Costum de "Drac" mascat

119

120

Mască de "Moș" - în teatrul popular "Viflaimu!"

“Viflaimul” - drama liturgică a nașterii lui Cristos - măști și personaje mascate

121

Mască de capră

122

123

“Metehău” - mascoidă specifică obiceiurilor de Anul Nou

Mascați în obiceiurile de iarnă la Festivalul Sighetean

124

“Moșul”, “Moartea” și “draci” la Festivalul obiceiurilor de iarnă din Sighetul Marmației 125

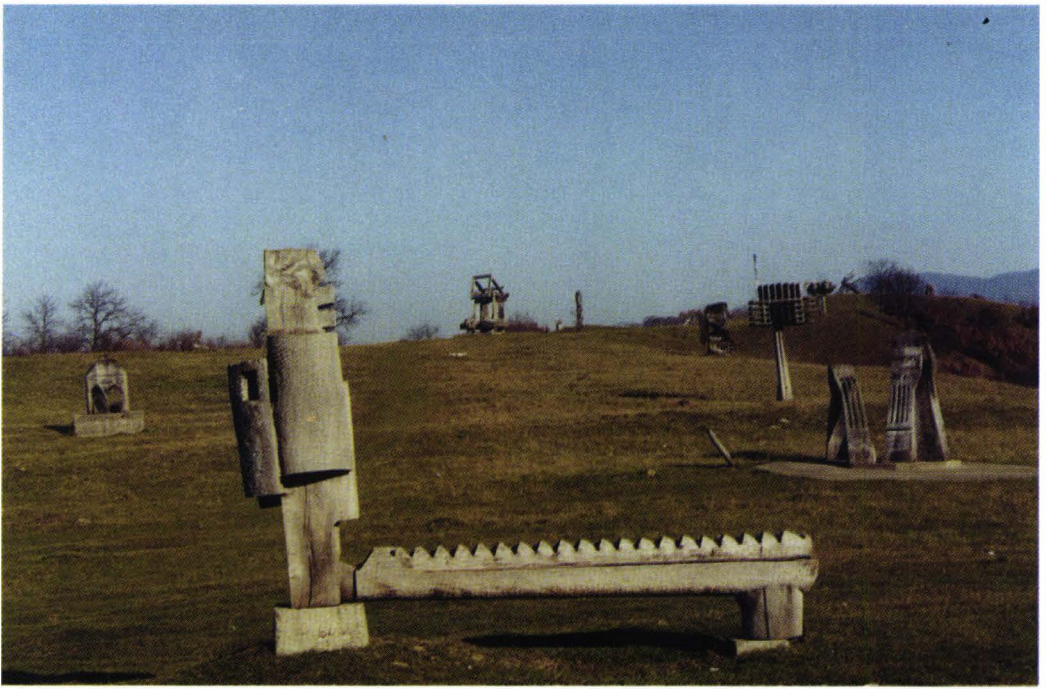
Feciori călări la Festival

126

Copii din Vadul Izei în costume de iarnă la Festival

127

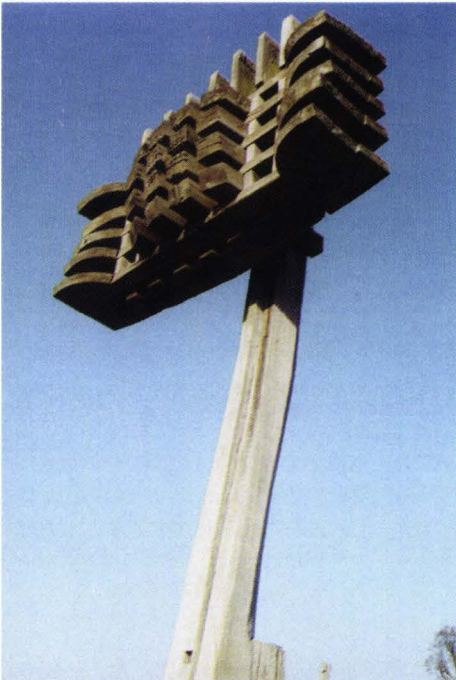

Sculptură în lemn - Traian Moldovan

128

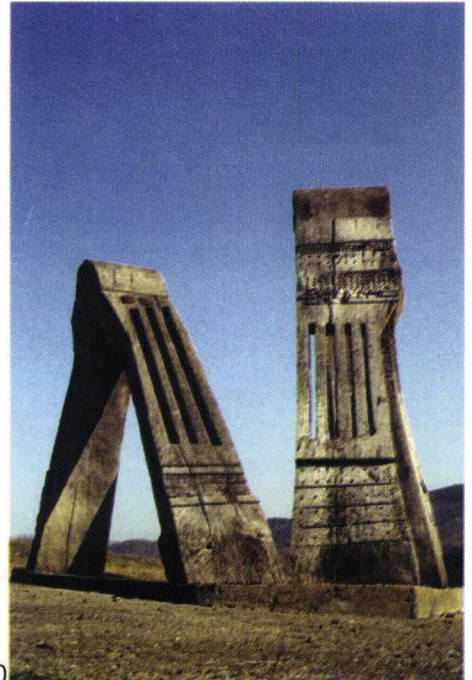
“Tabăra de sculptură” din spațiul adiacent Muzeului satului maramureșean

Sculptură modernă

129 130

Sculptură în lemn - Jean Pârvan

131

132

Cabanele muzeului -
locuri de popas
pentru turiști

Se întorc oile de la munte - păcurari cu costumele specifice

133

Învârtita - dans premarital - grup din Giulești

134

“Coconi” și “cocoane” de pe Valea Mare în costume la “Sărbătoarea Primăverii” 135

“Coconi” de pe Mara

136

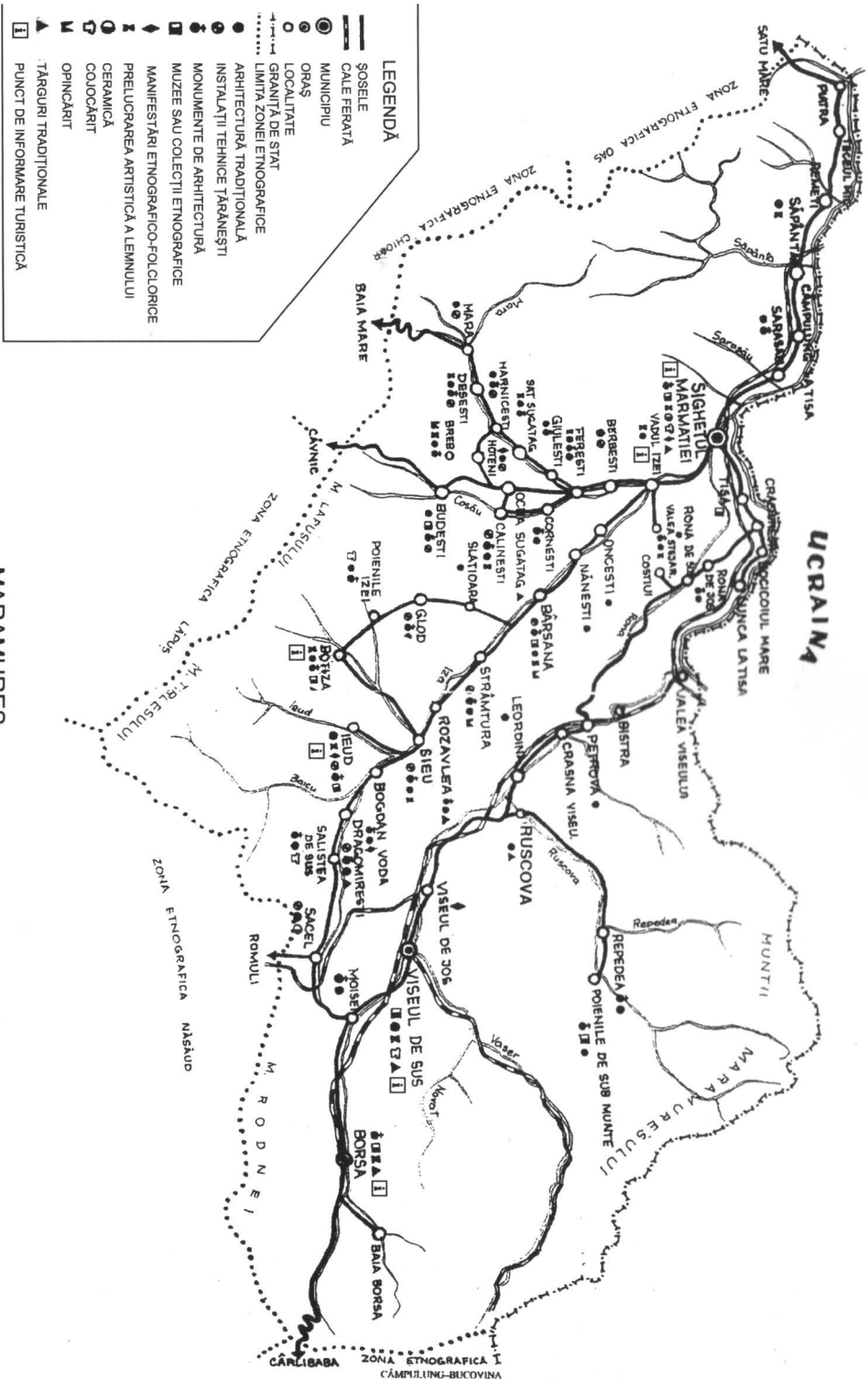
Muzeul Maramureşului - Administrația
P-ța Libertății, nr. 15, 4925 Sighetul Marmației, România
Tel./fax: 0040-62-311521, e-mail: muzeukm0@sintec.ro.

Muzeul satului maramureşean
str. Muzeului, 4925 Sighetul Marmației, România
Tel./fax: 0040-62-314229.

Anul apariției: 2000, Format: 170 x 240, Tipărit sub comanda nr. 25/2000 la Aska Grafika s.r.l.

EUROPA MUZEU Km. 0

MARAMUREȘ

